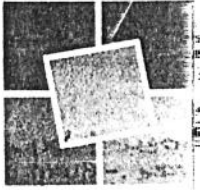

ZGODOVINOPISJE STAREGA VEKA

MERKURJEV
POSLOVNI DNEV

Pobebo po zapisani zg. - z izumom pisave. Najstarejši zapiski zgod. vsebine so napisane v SVETIŠČIH in SKALNIH STENAH v Eg. in BLIŽU. So iz 4 tisočl. p.u. št. Nastali so iz želje vladarjev, da bi se potenceu ohranil spomin o njihovih dejanjih, moči. Zapisovali dogodke, vladanje, zakone, pogodbe...

ZAPISI PREGRSKE DOBE: prepletajo se miti in legende; religiozna predstava o življenju.

* posebno mesto zavzema Biblija pri Judih (5. st. stare zaveze)

↳ poučeni potrditev židovskega boga; govori o Judovskem narodu - je izvoljeno ljudstvo.

Temeljna misel: človek je določen, ne se spreminja; svet je nespremenljiv

kot prvi se
- povzpejo do pravega
Zg.P

GRŠKO ZG.P.

Griki: ↳ postavijo nov temelj pod vplivom jonske filozofije. Torej bolj racional. pristop do stvarnosti - racionalno iskani resnice!

↳ spoznavajo, da je pretek tudi stvarna realnost, zato je treba ijeti priče

↳ začetek zanimanja za Zg. se v Grških potaže v epskem pesništvu (Iliada, Odisej)

zanimajo se za usode junakov, pokojenje bogov, za vojne, pustolovščine

ustvarja predpogoje za razvoj zgodovinarstva.

↳ prehod od bajke, mitov k zgod. predstavljajo LOGOGRAFI

↳ so pisca izročil iz pisateljske proze. Verze predelajo v prozo, ne zanimajo jih miti, ampak Zg. dejstva - mite racionalizirajo

da najbolj poznan logograf je bil Herodot, iz Milet (6-5 st. p.kr.) - zavrnil epsko-mitol. tradicijo, zahteval racional. iskani resnice (to omogoči, da se poleg mitov pojavijo tudi prvi znaki rac. pristopa k Zg.)

↳ prvo delo gr. Zg.P. je napisal HERODOT (5 st. p.u. št.) ("oče Zg.")

↳ opisoval gr. pelz. vojne ("Zgodovina")

Pisal o dogajanjih v njegovem času, ni bil pristranski, bil kritičen! Svojo nalogo razumel kot umet. dejanje, ki ne poučuje, ampak pripoveduje.

Pisal je za zabavo bralcev. Naslanjal se na Homerja. Pri Herodotu človek ni več čisto odvisen od Bogov. Podatke zbiral mistično, veliko potoval. V njegovih delih je veliko geogr., etnog. opisov, opisov narave. Herodot je primer narativnega Zg.P. - opisuje dogajanja, ampak se ne vpr. zakaj - povzročeni!

Od Tukida se razlikoval v tem, da se ni udeleževal samo z vojnimi in polit. dogodki, ampak se tudi zanimal za različna področja člo. živj.

• H. piše za nazaj, tudi za sodobnost

MERKUR

TUKID → bil v Atenah poveljnik morarice v pelop. vojni; izgubil; bil pragmat!

- uapisal 8 knjig o pelop. vojni (Pelop. vojna) - prva ^{zgodovinska} zgodovinska.
- pravi, da je pisal le to, kjer je bil sam navzoč, ali kar so mu drugi povedali z uataučnostjo
- uvede etično vpr. zakaj (kotel je ugotovit vzroče)
- začetnik pragmat. zg. p. (= poučno zg. - ne le pripoveduje, ampak hoci spoznat kaj se je zgodilo, da so potem poučno za druge ljudi - ljudje uči bi se iz prakt. izkušenj)
- je kritičen, kritično pravi o dejstva
- glavni cilj: poučnost za bodoče politike

XENOFONT (5-4 st. p. kr.)

- bil površen, pristranski, saj je bil priča s Sparte
- s Polibijskem nov vspar. gr. zg. p. → ob 2 gr. v Rimu, rim. boj za brezož.

POLIBIJ (2 st. p. kr.)

- po gr. porazu bil več let talec Rimljanov. Spraseval se o vzrokih rim. navlede v sredozem. (kako so lahko Rim. v kratkem času ovojili sred.)
- razmišljal je med mitskim in razumskim.
- prvo bil proti Rimljanom, potem postal posrednik med Gr. in Rim., zato bil pri pisavi nepristranski
- pravil, da zg. lahko pišejo le ljudi s prakt. izkušnjami
- v Rimu se zg. p. začelo razvijati v prakt. delcih - s toledarji (gasti) - vpisovali imena običaj, vojne, zmice poraz

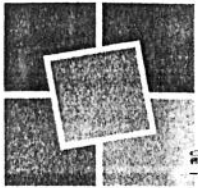
Rim. zg. p.

Rimljanom je cela gr. kult., gr. zg. p. služil kot obrazec, ki so mu dali svoj pečat.

- rim. odnos do zg. se je razlikoval od gr. Rimljani so bili globoko povezani s pretek., bolj kot Grki. Rim. zelo spoštovali svoje prednike
- na področju zg. p. so bili praktični - zapisovali so važne dogodke, vladarje in po njih ustvarjali rim. analitiko = knjovlogijo. (po posameznih l. urjimo gradivo)

Analitiko niso bili le beležke, šlo je zgodbo bogato z miti, legendami:

- na višjo stopnjo je prvotno rim. analitiko vzel začetnik lat. umetniške proze **MARCO P. CATON** = pisec prvega zg. dela v lat. jez.
- ↳ je avtor dela Origines (pisec o zač. Rima, do njegovega t.)
- v 2 st. p. u. št. se pojavijo zg. dela, ki imajo oblike analitike. To vrsto zg. p. predstavlja **GAIJ S. KRISP** - bil zelo priljubljen, navduševal s svojimi govori.
- **GAIJ JULIJ CAZAR** pisal jasno, enostavno; svoje vojne podvige opisoval pregledno
- svoj vrhovec je rim. analitika dogla za čas **TITA LIVIJA** (59 p. kr. - 17 u. št.)
- ↳ ustvarjal v času med obd. rep. in principata. Obraunjeva je 1/3 njegovega opusa.
- "Ab urbe condita" (od ustanov. mesta do 9 l. p. u. št.)
- ↳ kaže na nekritičnost, saj patriotsko slavi vrline, dokžeke rim. rep.
- ↳ zgodba o korinutih, ki uina kontinetnega zg. ozadje (ep)
- Zgodovino p. ^{dobi} v Rim. cesar. je razudilo - pisano v gr. in lat. jez. V tem času ustvarjal **K. TACIT** (55 - 120 u. št.) - izdelal etnografske opis Germanije, da bi Rimljane naučil s temi barbari.
- ↳ o verodostojnosti Tacita so med zgodovinarji različna mnenja → vpr. ali mu je res uspelo pisati "brez jze in pristranskosti"

MERKURJEVI
POSLOVNI DNEVI

→ v 1 st. u. št. je ustvarjal židov. avtor JOSIP FLAVIJ. Bil žid.
L prikaz "židov. vojne" - v ujej nau. sedeloval
L "židov. stariu" - zg. žid. naroda od 2. sveta do 66 u. št.

→ v dobi cesarstva je prevladala oblika bibliografije, v med. v. je
to paglavitua oblika zg.p.

PLUTARH (45-125 u. št.) pisal o življenju slavnih Rimljanov.

nekateri ga ne uvrščajo med zgodovinarje, ampak med filozofe.

Napiše: "Vzporedni življenjep." - v parih prikazoval f. evo gr. in rim. osebnost

→ edini pisec Antike, ki je pustil sled svojega razmišljanja o zg.p. je bil

LUKAN - bil pesnik.

L bil proti uekrihč., pristran., brezrednostnem zg.p.

MERKUR

ZGODOVINOPISJE SRED. VEKA (476-1492)

MERKURJEVI
POSLOVNI DNEVI

Srednjeveška historiografija je gradila na: antični, židovsko-krščan., arabski zapisi

Oblikujejo se 3 tipi srednjev. zg. p.:

- 1) zgodovnop. LATINSKEGA ZAHODA
- 2) zg. p. GRŠKEGA VZHODA (bizant. v)
- 3) zg. p. ARABSKEGA SVETA

① **LAT. ZAHOD** → pojav krščanstva (Biblija)

* Antič. zg. p. se je v vseh svojih oblikah (kronike, življenjep., spomini) udeleževalo le v **Bizancu** - na **Z.** bilo drugače - obrazi so se držali, a so dobili krščan. vsebino

Evrop. zg. p. ni moglo graditi na antič. duhu. Antič. duh poudarjal ciklični tok časa krščan. pa **LINEARNI ČAS**. Ni več nepobjive (imobilne) večnosti, kjer se vse ponavlja. Kršč. postavi premočrtno vizijo zg.: začetek pomeni nastanek sveta, smisel: krščan. življenja, konec: sodba

↳ čas se začne s stvarjenjem sveta, nato teče skozi staro in Novo zavezo, do kristovega drugiga prihoda in pokonje sodbe po kateri bodo šli ljudje v večno življenje ali pa bodo pogubljeni.

Bog je ustvaril svet, ga uravnaval. Njegova pota pa so ljudjem neznanja - ne vedo ali gredo v večno življenje ali ne. Ljudje se krepijo in strnijo k cilju - k večnosti!

→ zato se srednjeveški zgodovinar ne vpr. zakaj. V zg. p. se izgubi kritični duh. Zg. p. je del kulture, razvedrila.

→ srednjev. tekste so pisali duhovniki, učeniki, redovniki po uročili cerkve v lat. jez.

→ v 13 st. krščan. vizija se unika. Človek se vse bolj obrača k stvarnosti. Pomen ubus postaja zemeljsko življenje.

→ Obča srednjev. zg. je temeljila na biblijski in antič. tradiciji. Obsegata 2 predstavi o periodizaciji:

- 1) Zg. naj bi se delila na 6 obd. (vsako obd. je pookrbjala ena zg. oz. biblijska osebnost. 6 obd. je zadnji obd - začne se z kr. rojstvom - iz te predstave naj bi se začelo število po kr.)
- 2) temelji na prerokbi o 4 kraljestvih (konec Rima pomeni konec sveta)

OBLIKE SREDNJEV. ZG. P.:

① **KRONIKE SVETA** (najpogostejši oblike zapisovanja zgod.)

AUGUSTIN (4 in 5 st.): "**O božji dižavi**" (razmišlja med pagani. in božjo dižavo) - je utemeljitelj srednjev. filozofije zgodovine. Bil cerkv. učitelj in filozof.

Po Aug. velja, da je točen 6 stopenj. Od svojega nastanka je človeštvo živelo v svetu, ki ga zaznamuje spopad božje dižave in satanske dižave. Obe sta nevidni in se ne morata poistovetiti s cerkv. oblastjo. Na zadnji sodbi bo dižava metlobe zbrala rešene, dižava kemse bo pogubljena

MERKUR

Zdaj je zadnja stopnja, ki je prehod iz zemeljskega v nebesno kraljestvo.

- A. uči, da cerkev in pov. oblast izvira od Boga. Hoče pokazati kako naj izgleda oblast na zemlji, da bi bila v skladu s tje.
- A. ni mislil, da bo s k. Rim. imp. konec sveta (bleja o 4 kraljest.)

IZIDOR IZ SEVILLE - menil, da Rim. c. ni več; da je njegovo mesto prevzela cerkev. Razlikoval med legendami in mitom kot domnevo in zgodovinsko, čezal teva resnico

BEDA B. VENERABILIS ("častljivi") Napiše crk. zg. Angližev. Eden največjih učencev sr. v. Bil prvi pisec kronike sveta narodov evropskega s. Pisal zamejivo.

2) BARBARSKE KRONIKE

Vzpon barb. ljudstva, njihovih dižav je pogojeval zg. p., č. je pripovedovalo o njihovem porazu, življenju. Tako so od 6 st. dalje nastajale kronike o Gotih, Anglosasih, Frankih, Langobardih (Pavel biakon - Zg. Langobardov)

3) ANALI

= zapisi zg. dogodkov po letih.

- Posamezni dogodki, č. so bili pomembni za cerkev - kmalu se razširijo in postanejo podobni kronikam. Pisali so jih redovniki.
- V poz. 11. v. je analistika izgubila pomen zaradi razpadanja samostanov

4) HAGIOGRAFIJE (VITAE) življenjepisi svetnikov. Bili zmes knjižnih dogodkov in legend pisane na podobni način (Einhard: Življenje Karla Velikega, Wetouij: Življenje R. Rim. c.)

5) GESTE - od življenjep. se razlikujejo v tem, da so usmerjene k dejanju posameznika. Življenje ni tako celovito prikazano kot v življenjepisih. (npr. o juatli tesar. voju)

2) BIZANT. ZG. P. - 91. V.

Zg. p. lat. Z in gr. Bizanca se razlikujejo. Bizanc nadaljuje antiz. tradicijo, se čuti nadaljevalca Rima

Zg. p. so se v Biz. utvarjali visoki uradniki, dostojanstvi, cesarji, v lat. Z pa le meniki. Zgodovinsopisi so imeli realen, kritičen pristop do zg. dogodkov, virov, dostihrat so bili tudi pristranski.

Na biz. tleh so nastali 2 vrsti historiografije

- 1) monografije pisane v gr. jez. - namenjene izobraženim
- 2) kronike svete podobne avim na Z, pisane v judov. jez.

Podobno kot antič. in lat. zg. p., tudi biz. zg. p. piše o zg. svojega časa.

Biz. zg. p. bilo bolj zaobčeno od lat., utvarjali se tudi s spletnimi vzroki in posledic.

Biz. zg. p. se začne s **PROKOPIDEM IZ Cezareje** - opisal čas Justinijanove vladavine. Bil visok državnik, popisoval sloven. službo

KONSTANTIN PORFIROGENET (905-959) biz. cesar. napisal De administrando imperio - vir za J. Sloane.

- Veliko dob. biz. zg. p. → 11, 12 st. ⇒ tatra utvarjali:

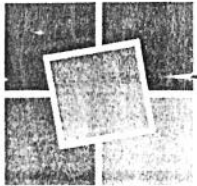
MIHAJL PSEL (državnik, filoz., prof - njegova dela so najboljša med biz. zg. p.)

IVAN SKILICE (pisal v dob. 811-1057)

IVAN ZONAR (napis kroniko od stvarjenja sveta do 1118 l.)

- Pozno biz. dob. do padca Carigrada 1453:

MIKIFOR GREGOR - Rim. zg.

MERKURJEVI
POSLOVNI DNEVI

③ ARABSKO ZG.P.

↳ gradilo je na gr. in židovsko-kršč. tradiciji; ne udeleževalo se
dodati islam. kult.

↳ pisari so bili visoki polit. dostojanst., drž. uradniki.

↳ arab. zg.p. je kritično (dožati, priče, očevideci). Pisali so etnoiz., enci-
kloped, geograf.-zg. dela, biograf.

↳ največji zgodovinar arab. sv. v. je bil IBN KHALDUN (1332-1406) - učišče Zg. Arabcev,
Perzijcev, barbarov v 3 delih. Piše zg. družbe kot celote, ne pa zg. vladarjev, vojni.
Pravi da predmet zg. ni le zapisovanje dogodkov, ampak iskanje vzročnosti.
Veliko je potoval v S. Af., zbiral podatke. Njegov vpliv v Ev. bil največji, kajti v Ev.
v njegovem času se prihaja novo obd.

Historiograf. v zg. novem veku (1400 - 1800)

- ↳ 4 obd., ki si čas. sledijo: ① HUMANIZEM (14/15 st)
② OBD. REFORM / PROTIREF. (16/17 st)
③ ERUDICIJA (17 st)
④ RAZJVETLJEN. (18 st)

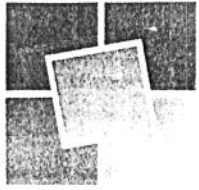
↳ potem obd. TRADIC. ZG.P

MERKUR

↳ oživljali antič. tradicijo

- metode, kritičen pristop

HUMANISTIČNO ZGODOVINOPISJE

MERKURJEVI
POSLOVNI DNEVI

K sr. v. - prišel do duhov. krize.

Obd. human. / renaissance ⇒ (14-16 st.) - povsemi preporoditev antič. duha, miselnosti.

↳ v nasprotju s srednjev. evr. ideali so se humanisti opirali na moč člov. onbuosti in veljavnost tostransnega - zemelj. življenja.

Humanisti so evrop. izobraženci, ki so kritično razploženi do verskih avtoritet. Uveljavili so nov, kritičen odnos do zapisanih sporočil, oblikuje x razum. pogled na svet.

Zg. uiso več pisali redovniki, teologji; ampak književniki, diplomati, državniči -> nastavi x temelj x kulturne (prihod iz cerkv. v posvetno) ↓ je pogoj za razvoj sodobnega zg.p. (sintetiz. raziskovanje ohranjenih rokopisov)

* 1 STOP. V RAZVOJU ZG.

S humanist. delom x račne **TEKSTNA KRITIKA** uveljavili se kot **metoda** (sintetiz. raziskovanje ohranjenih rokopisov)

uarekvalo: jo je dejstvo, da so se prepisni prevodi istega dela med sabo razlikovali (zaradi pisar. napak, sprememb)

Humanisti so bili bibliografi in zbiralci rokopisov, uiso pa imeli pravil za odkrivanje avtentičnih tekstov. Znašli so se na lastno pamet.

→ Zg. p. je bilo restavri del književnosti - cilj: knjižni užitek!

→ Humanist. je zanimal lasten čas in se ga nenaslali prek antič. kritizirat. Npr:

ERAZEM ROTTERDAMSKI: Hvalnica uročih

LORENZO VALLA - je v analizi doumeve darovnice cesarja Konst. ugotovil, da gre za pouredak. Opiral se na jezik (v 1 st. bil lat. j.), ugotovil, da je dokument iz 8 st. in iz 4 st.

filološko kritiziral srednjev. in antič. tekste

FILOLOŠKA KRITIKA

→ Hum. zg. p. je dobilo svojo klasično obliko v **17. st.** nastalo pod vplivom antič. kot oolg. polit. potrebam določelih slojev, vladarja

ITALIJANSKI HUMANISTI

→ Zg. so smatrali za knjiž. zvrst. Cilj: knjiž. užitek. Zanimali so se za pouredbe ~~polit.~~ polit. življ., za umožice jim ni mar. Opisujejo polit. dogodka, vojne - so sredstvo polit. propagande.

→ Zg. it. hum. imela pragmat. značaj.

LEONARDO BRUNI - rebrična historiograf. Napršč Zg. Firenc s stališča uajvirjih slojev buržoazije (začetek moderne historiograf.)

FLAVIO BIONDA - hotel ustvarit obča uacila kritiče virov (osnov. kriter: kredolostojnost, podlalkov)

prvi erudit (učejjat)

Vrhunec je it. hist. dogla iz **MACHIAVELLIJEM** (hotel zbuditi it. patriotizem)

Važna mu je interes države, ki mora bit nad interesom posameznika. Sreša ločit ksnico od heresnice.

- ERUDICIJA

* 2 STOP. stopnja v razvoju zg. kot vclat -> povsem **Zg. kritika** (vira) za sistemati. prebes vrednosti virov glede sameljivosti podlalkov (razlikov. uje ksnice od lazi)

1a. korak h kritičnosti je napravilo fr. zg. p. v 17 st. z **J. BODIN** (16 st.)

↳ bil proti antič. srednjev. koncepciji da je zg. veča govorništa, slovice, teolog.

Njegovo delo povsem korak na poti zg. k samostojni discipl. Pravi, da v zg. obstajajo temeljne zakonitosti - človeč se giblje napredem naproti.

Bil prvi, ki je opozarjal na geogr. faktorje (geogr. pogoji, klima)

Povsem daje holi čas v evterem živl.

MERKUR

Tudi MONTESQUIEU to priznava. (Duh zakona)
↳ je humanist zagledal v svoj čas s kritič. pogledom
dal prednost svojemu času in njegovim kult., polit., ekonom. dožitkom

REFORMACIJA | PROTIREFORM, ERUDICIJA

Sredi 16 st so se z reform. in protiref. ustvarili pogoji za kritičen odnos do zg.
Začenja se čas kopičenja znanja, zbiranja virov.

* Naloga ERUDICIJE - zbiranje in kritično prirepanje tekstov, dokumentov
↳ nov čas zgodov.

Napredek erudicije je bil mogoč, ker je temeljil na kolektivnem, organiz. raziskovanju,
postopoma so se ustvarili metode tehnike zg. znanosti.

abjektivni podvig kritič. izdajanja virov erod. historiog. je začel jezuit JEAN BOLLAND
Pod njegovim vodstvom so začeli izdajati življenjepise svetnikov - hoteli so osvoboditi
življenjepise od skupa legend. skušali so najti najstarejše virov, njihovo avtentičnost
verodostojnost.

JEAN MABILLON - začetnik učenja o starih listinah. Utrdi pravilo tehnike zg. Eritike
po kateri treba prejeti pristnost listin

JANEZ V. VALVASOR - tudi sodi ta čas - kritično gledal na zg., zapedel keč v
legende.

• JEAN BOLLAND (1596-1665)

pod njegovim vodstvom so začeli izdajati ŽIVLJENJEPISE SVETNIKOV (zbirko BIOGRAFIJ SO BOLLANDISTI končali v 19. st.). Njegov namen je bil osvoboditev ŽIVLJENJEPISOV skupka LEGEND in tako nasprotovati Humanistom in Protestantom glede KULTA SVETNIKOV nasploh.

23 Temelje pomožnim zgo. znanostim so postavili francoski benediktinci sv. MAURA in njihovi nasledniki v 17. in 18. st.. Eden izmed njih je bil:

• JEAN MABILLON (1632-1707)

pod njegovim vodstvom so v Parizu ustvarili temeljna pravila ZGODOVINSKE KRITIKE. po kateri je treba presojati prisotnost listin. Bil je začetnik nauka o starih listinah in je tako zraven vrste ostalih pomožnih ved utemeljil DIPLOMATIKO.

Njegovo delo „DE RE DIPLOMATICA“ iz leta 1681 je začetek pomožne zgo. vede o listinah =>

↳ DIPLOMATIKE. To je korak k zgo. kot znanosti, ki dobi tehniko dela, ki ugotavlja zgo. resnico.

HISTORIČNA ERUDICIJA kot POSEBNA DISCIPLINA:

→ ERUDICIJA (kopičenje virov) je kritično zbiranje, raziskovanje in ugotavljanje pravih virov oz. zgotof dogodkov.

→ njena NALOGA je bila vzpostaviti OBLIKO BESEDILA, ki je čim bližja tisti, ki jo je tekstu dal njegov AVTOR.

Totaj je njena naloga bila zbiranje in kritično prirejanje tekstov in dokumentov.

- KRITIČNOST v 17. st. postane orodje za sodbo o resničnosti sporočila.
- napredek ERUDICIJE je bil v 17. st. mogoč zato, ker je temeljil na kolektivnem, organiziranem in institucionaliziranem raziskovanju. Še tedaj se je pokazalo, da je ta način dela potreben tudi v 18. in ne samo v naravoslovnih znanostih.
- tako kot BENEDIKTINCI in JEZUITI so se lahko uzvarjali z ERUDICIJO na ta način, da so uporabili svoje bogate knjižnice in zbirke rokopisov. Velik vpliv teh del, pa je raziskovalcem omogočil, da delajo v državnih, mestnih, cerkvenih in plemiških ARHIVIH in KNJIŽNICAH.
- ERUDICIJA je postopoma ustvarjala metode in tehnike 18. st. znanosti, ki so svojo klasično obliko dobile v 19. st. v Nemčiji.
- naloga ERUDITOV v 17. in 18. st. je bila, da zbirajo 18. st. VIRE in jih objavljajo; pri tem so sistematično zgradili DISCIPLINE, katere od začetka 19. st. imenujemo POMOŽNE ZGODOVINSKE VEDE, brez katerih so rezultati raziskovanja 18. st. v starem in srednjem vežu nemogoči.

- POMOŽNE 18. ST. VEDE SO:
- PALEOGRAFIJA → o naravi in razvoju PISAVE
 - DIPLOMATIKA → nauk o LISTINAH
 - NUMIZMATIKA → nauk o NOVCIH

- **GRAFISTIKA** → nauk o PEČATIH
- **HERALDIKA** → nauk o GRBIH
- **GENEALOGIJA** → raziskuje poreklo določenih DRUŽIN in pomembnih osebnosti.
- **FILOLOGIJA** → nauk o JEZIKOSLOVJU

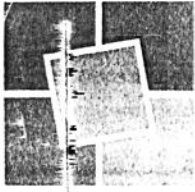
→ prvi ERUDITI niso imeli publike med bralci, njihove RAZPRAVE so bile namenjene ZGODOVINARJEM → strokovnjakom. Plemiči in meščani so se zanimali samo za književnost → ZGO. so želeli kot roman ali kot zbirko ANEKDOT. Zgo. je bila takrat oddaljena od ERUDICIJE, bila je le ŽURST KNJIŽEVNOSTI. Združevanje ZGO. in ERUDICIJE je bil mučen in dolgotrajen proces zaključen šele v 19. st.

→ v čas REFORMACIJE in PROTIREFORMACIJE pa sodi tudi Janez Vajkard VALVASOR, ki je kritično gledal na ZGODOVINO, zapadel pa je v LEGENDE.

→ kljub vsemu pa se je ZGODOVINOPISE tistega časa razvijalo tudi mimo ERUDITOV.

(ratio=razum)

razumski razlogi so - večinoma opazovali, empirični in racionalni
↑ moč razuma (razumu podtraja in religiji) človek je razumno bitje, ni ni odvisen od božje milosti
RAZSVETLJENSKO ZGODOVINOPISJE

MERKURJEVI POSLOVNI DNEVI

Spodbuda za misel preobrat v zg.p. v 18. st. je prišla iz napredka naravoslovja (Kopernik, Newton)

Fiziki znanstveniki so uveljavili pojavitelj z božjim poseganjem v vsak življ:
začelo se je pojavljati v pr. razsvetlji tudi pri preučevanju člov. dt. in pretek.
Pojavi se potreba po proučevanju na širšo podlago - poleg polit., vojne je bilo
trzeba zajet si širše obseže člov. življ.

G. Vico - treba je ugotoviti zakone po katerih se družba razvija
zavračal nauč o nespremenljivosti člov. narave

ključni utemeljitelj razsv. filoz. zg.p. je bil VOLTAIRE - zahteva naj bo težjiči zg.p. v preučevanju zg. civilizac. in kulture

Razsvetljenska historij. temelji na racionalist. filozofiji. RENE DESCARTES - bog je dal ljudem razum, da bi mogli spoznati zakone narave, ki jo je on ustvaril. Zg. je priznal, ker se ni mogla uvaršati na matemat.

Razsv. zg. se uvaršaja s "čistočenišnim dokumentom" in utjevanjem dejstev → njena naloga je, da opravičuje do odpor buržoazije proti fevd. redu.

razsv. hist. ima kot hum. hist. pragmatični značaj.

Razsv. zg. ne cenji antike; bili prepričani v moč razuma, da ne more srednjev. praznoverja, slepega oboževanja antike.

Uzor razsv. zg.p. je bil VOLTAIRE (postavil temelj svet. izg). Njegovo temeljno delo: "stoletje Ludvika XIV" - gre za prikaz slavn. dobe tr. zg. zaznovoano je kot kompleksno delo življenja Fr. v času Lud. XIV.

zanimajo ga vsa poslaga poglavja zg. (polit., kult., voj. ...) gre za v. pričatovanje, da bodo vladarji pod vplivom razsv. abst. razširili razum na več različ. področjih (znan., ekon., kult. ...)

ANG. RAZSV. ZG.P.: DAVID HUME (17. st.): Zg. Ang.

EDVARD GIBBON - zg.p. v ang. jez. je postavil naznanj na ozelo pot voj. in polit. izg. Napisal "Zatou in propad Rim. imper."

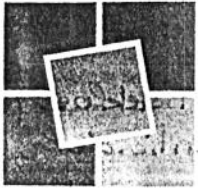
MONTESQUIEN ("duh zakonov")

razsv. zg.p. imelo kot hum. pragmat. značaj.

NEM. RAZSV. ZG.P. razvijalo se pod ang. in fr. vplivom. Njegovi nosilci so bili konzervativni nastrojenci; svoj vrhunec je doseglo s Herroum (ekon. izg.)

Liuhard (1756-95) potkus zg. kraj. in ostalih dežel J Kovca Austrije. Nekatral se na nem. razsvet. idealizira slo. narod

MERKUR

DOBA TRADIC. ZG. P (= ERUDICIJA + GENETIČNO ZG. P)

z. t. raznetljen, do k 19 st.

kritično zbiranje in ugotavljanje dejstev, virov
Izvajde teh. postopke za ugotavljanje dejstev

↳ ugotavlja nastanek dogodkov, vzorce in povezuje dogodke v časov. zaporedju (kako in zakaj) (zg. analiza)

MERKURJEVI POSLOVNI DNEVI

TRAD. ZG. P → hoče odčit, raziskati posamezne zg. dogodka, ugotoviti nastanek in smer, njihovo povezovanje v kontinuiteto.

Trad. Zg. P. se je razvilo v 2 smeri:

- 1) idealistični: ni kritični (zg. je veda o posameznem dogodku, ki ga sicer povezuje z drugim dogodkom v verigi. vključuje polit., vojne, diplomacijo)
- 2) pozitivizem (išča sint produkt zg. proučevanja tudi na druge panoge (kult., knj.) (franc. poz.)

→ VPLIV NEM. IDEALIST. FILOZOFIJE NA ZG. P → 1 pol. 19 st

- pojavi se kot odpor proti racionalističnemu prepoznavanju razvitosti v nespremenljivo člov. naravo. Pojavi se novo razumevanje - svet je giblju in spreminljiv. Ideja o večni človeški naravi zamenja ideja o spreminljivosti človeka in njegovega ustvarjanja v zgod.

V tem času se Zg. zelo razvije in se oblikuje kot znanost s svojo metode. tehniko raziskovanja. se vedno pa je pod vplivom ideolog.

HERDER (1744-1803) velja za utemeljitelja filozofije zgod. Goji jo kot pokubo disciplin, in ji doda razvojno genet. vidik. Razume, da ima vsako zg. obd. svoj pomen. Vsač zg. problem je mogoče razumeti v kontekstu časa in prostora.

Temeljna zg. nile so v naravi in v lastnostih, ki jih je človeku vdihnila Božja ~~dar~~ narava.

Zg. kot se uresničuje v podobi različnih narodov. Etična razlika ima svoj misel - zg. razvoj kot del, med skupine in ne posameznika.

Vsak narod ima svojo pokubo naravo. Narod je temeljni zg. okvir, ki opredeljuje svoje lastnosti. Vsak narod zasluži pozornost zg. analitike in ima pravico do dostojstva. (začetek modernega nacionalizma)

KANT Zg. je opredelil kot proces, ki vodi k kulturi in svobodi človeka. Pravi, da se človeštvo ves čas spreminja, stalno se giblje. Pravi, da je produkt proučevanja država, ki ne sme zloržiti nacionalne interen človeka.

HEGEL Zg. je uresničevanje svetov. duha preko stopenj dialektike. Pravi, da se zg. uresničuje v zg. naroda. Vsako obd. predstavlja logično stopnjo. Zg. ji razvij proces, ki napreduje. Idealen sistem ji videl v monarh. ureditvi.

Temelj človeštva je nastanek države, temelj zg. analize mora bit analiza države, njenih pravnih oblik. Pomembni narodi so narodi, ki so imeli državo in vojno; ostali narodi niso aktualni - delitev med zg. in utzgod. narode

Idealist. fil. je vzbudila razcvet genet. zg!

MERKUR

→ NEMŠKA ROMANTIČNA HISTORIOGRAF.

Romant. okvir: spor med meščanstvom in zagovorniki fevdalizma

Nov. romantika → bila odg. na franc. revolucijo; pomenila je odpor proti meščanstvu, beg v svet čustev in dramatičnejše fevdalne tradicije.

Zg. naj bi bila miren proces brez reform, revolucij. Beleklost je razumljena kot nekaj poetičnega, eksotičnega, izginje kritič. duh

Zanimanje na zg. se je povečalo pod vplivom nov. romant. → težnja po izprajevanju mitov, legend

Zg. v 19 st pod vplivom romant. postaja močan element nacional. pobude.

Romant. zg. p. vrh doseže med 20-40 l. 19 st. v 1 pol 19 st. se razvija zg. roman (Scott)

→ ZNANSTVENO ZGODOVINOPISJE (zg. erudic + guest. zg.)

Nastanek nov. klasične idealist. zg. šole (pod vplivom nov. kritič. filozof.) → postaja združiti pozitiv. tradic. (Ranke, Niebuhr)

prvi koraki od zvrsti čujžev. do stopnje znanosti

predstavnik **klasične ideal. šole**

to postava združiti pozit. tradicijo, pod vplivo somišljenikov. Sprigiti je hkrati polit. in dt. dogad v razvoju

Zg. se je izločila iz čujževosti in filozof. zg. p. se ukvarja kot vedca, ki hoče spoznanja o zg. opirati iz metod.

Združitev erudicije in guest. zg. p.: lahko razumemo kot posledico novega historijskega razumevanja romantizma

- prvi združiti kritično virov in ničko

NEIBUHR (1778-1831) prvi postava privlačen način pisanja združiti z zbiranjem kritič. virov / kritič. postopek erudicije

Njegovo delo je usmerjeno k rim. zg. Rimu je zanj idealna država. Prverjal podatke rim. letopisov (Livij), dokazal ^{zgodovinsko} ~~fantazije~~ utemeljena kot znanost

To tradicijo je nadaljeval **RANKE** (1795-1886) * v 1 pol 19 st. postavil temeljne norme moderne kritič. zgodovinp. (1824). * v drugi čujžgi je zavrgel romant. zg. p.

Pravi da se zg. mora pisati tako kot se je zgodila. Govoril o tem, kako naj zgodovinar piše o pretek. Na osnovi kritičnega prebranja virov je mogoče objektivno pisati o pretek. Kljub temu je čutil vpliv hegeljanske filozof. Zanimava ga zg. elite in zg. narodov, polit., voj. zg. Gosp. in kult. zg. se na nov. nivojih razvijata kot posredni, samo-
stojni pogoji (vse opisal kot edini zg. slovan. narod).

Zavrnil je misel, da je zg. uresničevanje svetov. duha. Znanja polit. ima primate nad utroju.

Določena polit. ureditelj se ne more premakniti iz ene države na drugo; zaradi lastne duhov. biti vsake države.

1824 napiše Zg. roman. in guest. narodov

= prvo delo moderne zg. znanosti.

V študij zg. uvede sumirar delo

ZNANSTVENA HISTORIOGRAFIJA: ZDRUŽEVANJE ZGODOVINSKE ERUDICIJE in GENETIČNE ZGODOVINE

→ ZGO. se je izločil iz KNJIŽEVNOSTI in FILOZOFIJE; ZGODOVINOPISJE se je ilustriral kot veda, ki poskuša spoznanja o ZGO. črpati iz METOD!

→ razvoj ZGO. v ZNANSTVENO DISCIPLINO je tezel v 2 DELIH:

1. ERUDITI pripravljajo KRITIČNA IZDAJANJA VIROV in v zvezi s tem napravijo POMOŽNE ZGODOVINSKE VEDE.

2. Večina ZGODOVINOPISCEV opisuje ZGO. DEJSTVA v glavnem na temelju slučajnih, nepreverljivih sporočil.

→ plodni rezultati povezovanja ERUDICIJE in ZGO. ANALIZE so še vidni pri Gibonnu in pri Möserju.

→ združitev ERUDICIJE in ZGODOVINSKE ANALIZE lahko razumemo kot posledico novega zgodovinskega razumevanja ROMANTIČNA. V sistematičnem okviru je namreč ta proces bil dokončan šele v 1. pol. 19. st. in sicer z deli nemških zgodovinarjev Georga Niebuhra in Leopolda Rankea, ki ju smatramo za prva mojstra tradicionalnih oblik naše znanosti.

To je bilo zgrajeno v glavnem za politično ZGO.

→ historiografija HUMANIZMA, RAZSVETLJENSTVA in ROMANTIKE je imela v glavnem PRIPOVEDNI in PRAGMATIČNI ZNAČAJ.

→ v Nemčiji je ZGO. postala disciplina, ki je izrazito vplivala na razvoj duhovnega življenja v 19. st.

→ kot ZNANOST se je ZGO. najprej razvijala v Nemčiji,

kjer je na filozofskih fakultetah dobila pomembno mesto
kot POSEBNA DISCIPLINA.

MONUMENTA GERMANIAE HISTORICA → šola za različne
posuse zbiranja in
izdajanja gradiva v
drugih državah.

PREDSTAVNIKI:

• BERTHOLD GEORG NIEBUHR (1776-1831)

je prvi zgodovinar, ki poskuša privlačen način pisanja
združiti z zbiranjem kritičnih virov (KRITIČNI POSTOPEK
ERUDICIJE). Njegovo delo je usmerjeno predvsem k
RIMSKI ZGODOVINI. Rim je zanj idealna država. Kot
pisec zadnjega obdobja RIM. ZGO. se loti prej dela
Friedericha Augusta Wolfa (1759-1824) kjer ugotavlja
osnovne čute in sklepa za nazaj. Zavrača bajke o
rimski ZGO. Tekstno kritiko uporablja le za bolj
ščitne primere. V mnogih stvareh je delal napake, ker
so mu manjkala osnovna sredstva za kontrolo ZBIK, VIROV, ...
Prevajal je tudi podatke RIMSKIH LETOPISOV (Tit. Livij) in
dokažal FALZIFIKATE.

• LEOPOLD RANKE (1795-1886)

je napravil odločilen preobrat v ZGO. ZNANOSTI in
bistveno vplival na njen razvoj ne samo v Nemčiji,
ampak tudi v drugih evropskih državah in tudi v
Ameriki. Kot raziskovalec in interpretator je leta
1824 postavil temeljne NORME za znanstveno delo
zgodovinarjev. ZA MODERNO KRITIČNO ZGO. PISJE!

Njegovo delo „ZGODOVINA ROMANSKIH in GERMANSKIH NARODOV“ iz leta 1824 je bilo prvo delo modernega ZGO.

ZNANOSTI in ključni dogodek v razvoju GENETIČNE ZGO.

Pokazal je, da je zgodovinar samo tisti, ki pravilno oceni karakter - značaj nekega starejšega ZGO. D. A.

V študij ZGO je uvedel pomembno reformo → SEMINARSKO DELO. Bil je oboževalec PRUSKE DRŽAVE. Pod vplivom IDEALISTIČNE FILOZOFIJE je njegov osnovni predmet raziskovanja bila država. V DRŽAVAH je videl individualnost, originalne tvorbe ljudskega duha in božje misli. S svojimi raziskovanji je na prvo mesto postavljal kot osnovno gibalno ZGO. velike osebnosti. Njegov pogled na svet je bil EUROCENTRIČEN.

V drugi knjigi je zavrgel ROMANTIČNO ZGODOVINOPISJE.

Pravi, da zgodovinar mora pisati ZGO. tako kot se je zgodila in poskuša povedati kako naj to bo. Pove, da je na osnovi kritičnega pretresa virov mogoče objektivno pisati o preteklosti. Kljub temu pa je pri njem čutiti vplive Heglove filozofije. Zanima ga ZGO. elite in ZGO. narodov → politična in vojaška ZGO.

GOSPODARSKA in KULTURNA ZGO. se na nemških univerzah razvijata kot samostojni panogi.

Opisal je SRBE kot edini zgodovinski slovanski narod.

Zavračal je misel, da je ZGO. uresničevanje svetovnega DUHA.

Pravi, da ima zunanja politika primat pred notranjo in da se določena politična ureditev ne more prenašati iz ene države na drugo - ravno zaradi tega primata.

Pravi, da ZGODOVINAR mora poiskati RESNICO v obdobju samem.

DNEVŠKO IDEALIST. ZG.P. V 2 pol. 19 st

MERKURJEVI POSLOVNI DNEVI

- Nem. zg. n v 19 st. usmerijo k dižavi, vsako zg. obd. so razlagali z samega obd.
- Zg. 2 pol. 19 st. v Nemc. vpliva na nacionaliz. in nem. ekspanzije
- THEODOR MOMSEN** subjekt. pristop k zgod., piše o Rimu
- JACOB BURCKHARD** - treba večjicit v prclmet zg. tudi kult. in duh. in ne samo polit. in gosp.

POZITIVISTIČNO ZG.P. V FRANC. V 19 ST.

- Fr. revoluc. → bila polit.; dr., duh. preobrat. Fr. zg.p. se razvija pod vplivom politične razsude je prava narava fr. revoluc., na drugi strani pa v h's pozitivizma. Bolj se usmerjajo v družb. probleme.
- v fr. rev. se je razvila FRANC. LIBERALNA ZG. ŠOLA. Liber. zg. so bili politični, publicisti, ki so branili oblast bogate buržoazije, hoteli dokončno pobit feudaliz. Zg. je bila pragmatična.
- Opustili so tv. reg. in usmerili k dižavam. Zg. spremembe so izvajali s pomočjo glasovanja v parlamentu. V liberal. zg.p. se vidi pečat romantike.
- Zg.p. je služilo polit. borbi konservativnih torijcev in liberalnih vigovcev.
 - bili proti polit. in dr. sprememb., reformam
 - ki bi se dotaknili oblasti lordov in bogate buržoazije. Bili so n. da bi rej. izvale revoluc.
 - poskušali opravičiti te reforme v korist meščanstva. Tudi oni bili proti velikim spremembam, ker so se balinec. jega opb. širših slojev.

ANGUST COMTE (1798-1857) bil tajnik utopiista Saint-Simona. skuša formulirati znanost o družbi (social fizika, sociolog.) Hoče opredeliti osnove dr. znanosti. Naloga znanosti: proučevanje družbe in temeljnih značilnosti člov. razvoja. Sociologija naj bi bila pozit. znanst. veda, ki proučuje dr. zakon. Veda ima 2 dela: proučuje dr. statiko (se ne spreminja) in dr. dinamiko (se spreminja.) Zg. naj bi bila pomožna veda sociolog. Pravi, da soc. lahko ugotovi pretekle in prihodnje razvojne težnje. Zg. je tu samo en del.

Pozitivizem ima velik pomen za zg.p. 19 st. → Na racional. način usmerja pogled na svet - ni razlike med duštvom in bistvom. Človek postavlja dr. zakon.

Comte proučuje zgod. in utemeljitelj soc.

Temeljna dela v 1 pol. 19 st. usmerjena k vpr. o fr. revoluc. Meščanstvo se čuti potisnjeno v stran. Po l. 1830 pride liberalno meščan. na oblast

ALEXIS de TOCQUEVILLE (1805-1859) konservativen, a pomemben mislec. Pod vplivom Voltaira, Herdera. Naloga zg: proučevanje celotne dr. Dr. organiz. mora proučevati zg. Napiše 2 deli: 1) Demokrac. v ZDA (obstajajo moralno vrednostne norme, da lahko demok. norme delujejo. 2) Drugo delo je posvečeno času pred fr. rev. Pravi, da revoluc. spreminja polit. sceno, elito. Prvi problematizira vlogo meščanstva v fr. rev. Meščanstvo je začelo revoluc., izobličevalo pa se je šele v fr. revoluc., saj je bilo na začetku puščeno.

JULES MICHELET Pravi, da je treba zajet zg. v celoti. Če se odloči ujet fr. človeka v celoti. skuša rekonstruirati življenje mešta in meščana - vse sloje. Glasno kritični, sociolog, ki da nimajo pooblaš. da so pod vplivi polit. bojiv, ideolog. Zg. mora biti vsa ali nič. Težava se uresniči, kar a v 6 delih fr. zg. počaže na pot, ki se v 19. p. uveljavlja po l. 1919

MERKUR

TAINÉ (1808-1893) - v 70, 80 l. napiše knjigo o fr. rev. v kateri pokaže njeno nasilje globalni pogled v zg v Ev. a tačim s soc, psihoanalizo.

HENRI BERR pravi, da mora zg. najet dr. gosp. ~~societ.~~ nacional različko prostora in to sistemat. uredit. V zavest pride, da ji treba odloos do zg. sprejemit. To se zgodí s 19. v.

HUZINGO 1919 → nov pogled v šolah o zg: zg. mora zavijati vse kar n. tiče pretekla.

pozitivizem → je v 19 st. postopoma nišil tradicionalni metafizični pogled na svet in se mu zoprtavil s pozitivizem, da je svet urejena celota v katerem vladajo mater. zakoni.

→ MARXOVA TEORIJA ZGODOVINE

Marksizem je obrnil pogled družbe k gospodarstvu - s tem razširil pogled na zgod. Za marksiste je zg. evovit proces člov. bivanja v svetu. Osnova človekove dejavnosti je mater. proizvodnja = produkcija. Družbo oz. zgod. se deli na zgod. obd.

Marx, Engels → ništa ustvarila združčenega kont. sistema. Njuna dela, ideje so podrejene spreminjanju.

V nasprotnu s Heglom pokažeta, da zg. ni nekaj kar bi se dogajalo izven človeka, ampak je rezultat človekovega dela.

Zg. je po njihovem proces učlovečevanja duha človeka, ki poskuša zadovoljiti svoje ~~stare~~ potrebe. Na to vpliva: stop. razvoja, duh-čutt. in geogr. položaj. Zg. ni linearni proces, ki pozna vračanje nazaj. Glavna nosilna sila je človek. Marx je verjel, da je mogoče iz zg. potegniti določene zakonitosti, ki jih je potrebno razlagati. Razvil je določeno teorijo zg., ni pa pisal zg. knjig.

Problem Marxa in Eng. teor.: zg. ima centralno mesto; človeka in člov. družbo je mogoče spoznat sredi zg. in iz časa v katerem živi. Usmerjena sta se k zg. kot celoti.

Temeljna teza: Zg. je sama in ji ni moč dedit v obd.

Za M in E. je zg. evovit proces člov. bivanja, spopadanja z naravo in boj za preživetje (mater. produkc.)

Mater. proizv. je glavno vsega. Ne upošteva duh. vidika človeka. Njegovi teksti so pragmatični.

ZGODOVINOPISJE 20 ST:

→ FRANCOSKI STRUKTURALIZEM

V akademskem zg.p. x uveljavil model zg.p., ki sledi new. klasični filozof.

Zg.p. je od l. 1900 pod močnimi pritiskom prisod. v Ev. po 1. sv. vojni pa je ta prhist se močnejši. Pojavi se vpr. razčaj sploš. strukturaliz. zg.p.

MERKURJEVI
POSLOVNI DNEVI

Istavnje novih konceptov x v Fr. račine z **Berroux** - Fr. kvijo (Revija za zg. siukzo) l. 1900 ustanovi, ta kvija upliva na obličevanje histograf. šole.

Eva od ustanoviteljev hist. šole: L. Febvre in M. Bloch (sodelavca kvije)

Febvre → človeka, družbo in uroku obravnavat ločeno od prostora v katerem živi

Bloch "Ferdalna družba" raziskuje mater. temelje puzdeliga sveta, uomeri x k kmetu - želi predstaviti čmečo pratio v konkretnem social. in geozgod. obol obviru

1929 ustanovila časopis *Annales* = omeduje glasilo fr. novega zg.

1945 se iz k kviji razviji ANALOVSKA ŠOLA

Analovska šola - NOVI MOJSTRI, NOVE POBUDE, NOVA ŽGOD.

Fr. revija: ("Revija na zgod. sintezo) razvoj človeštva") → zbirka
je odločilno vplivala na oblikovanje najmočnejše
HISTORIOGRAFSKE ŠOLE 20 st.

Fr. revija je l. 1900 ustanovil HENRI BERR.

Eden od ustanoviteljev historogr. šole bil LUCIEN FEBVRE

rabil izraz TRADICIONALNO žg.p. (ne klasično),
delitev na staro - novo žg. ↓ zaradi tega se je fr.
žg.p. po E. H. L. prijelo
ime "nouvelle histoire"

različni o. novi pristopi & proučevanju ←
prtk. → od historič. antrop., kult. in social. žg. do zgodov.
multitalitet → prišlo do temnejših navetav &
družboslov. vedam

Duhovni začeti tega procesa (oz. gibanja - ang. žg.r. Burke
ga je tako imenoval) sta LAGLOIS in SEIGNOBUS (se zgodov.
po sociologih Durkheim. šole ...)

Najprodornejša prtk. kanta iz kroga sodelavcev revije (revija
je strnela po predstavitvi procesov člov. razvoja) sta bila
L. FEBVRE in M. BLOCH

↓ pozivala & spremembam
želela sojeviti časopis & naj bi na
podlagi analize člov. prtk. dočezal prmoč
gosp. in social. žg v skladu s kult. naj bi
stal človek

Indivnu Febvre bil obsodlen, da mora bit žg. rnamost
o ljudih, o člov. pnteh, in ne rnamost o stvarih / pojmih.

Indstavnikom t. im. novega žg.p. je torej šlo na boji redutemo
(Febvre) in bolj človeško (Bloch) zgodov.

Bloch ⇒ je tudi žg. predstavjal kot rnamost & ljudih.
Žg.p. ne ratuje kot medaj določnega, stvarnega (kot. upr. popravljanje
pohistva), ampak ga je dojemal kot stvarjenje & bolj šemu
poruavanju stvari odrog nas → kot stvar v gibanju
Žg.p. je ratumel kot stvar v nastajanju.

→ Pravi, da je rg. veda, ki je ~~si~~ vedno v otroški fazi.

→ da ~~se~~ rg. p. ~~si~~ v veliki meri poveča predvsem pomembnim dogodkom

→ ugotovi, da je rg. najtežja od vseh ved - da je najnevarnejši proizvod, kar jih je kdaj ustvarila čemur duha

resitev vidi v:

- kvantitativni celotnih dt. procesov - v njihovem spreminjanju - v preseganju dogodkovne rg → to naj bi pripomoglo, da je proučevanje ~~rg~~ preteklosti na čemur preraslo v zg. civilizacij oz. TOTALNO IZGODOVINO

Zaradi tovrstnih Blochovih in Febrovih prizadnanj srečamo ime total. rg. tudi v začetni "opozicijski" fazi → t.i. ANALOVSKEGA GIBANJA → čprav se to ime priime šele po 2. sv. vojni

načinu maletino v času, ko se je revije pridruženih fr. zgodovinarjih še držal posmehljiv ton in so pri reviji sodelovali predstavniki drugih disciplin - kolegi iz njih

sodelovanja sta bila B. in F. vesela, zdelo sta si, da dobrega rg. časopisa - mednarodno sodelovanje

→ B. in F. sta rešeno vrela Michelitov nauk, da je treba za pisarje h. zg. obravnavati preteklost celotne Evrope.

* Do rač. 2. sv. vojne v analovskem konceptu ni revijih sprememb v 50/60 l. pa prava eksplozija t.i. STRUKTURALNE ZGODOVINARJEVA generacija analovcev je pridelala na čelu s FERNANDOM BRAUDELOM - ta je vodilje revije prevzel po Febrovi smrti

(l. 1956.

→ on je strukturno razumel kot lupine / obročja, ki jih, rg. proučeva, da sabo in odločilno vplivajo na življenje / delovanje ljudi.

→ natančno opredelil različne stopnje rg. časa in iz njih ustrezne plasti proučevanja:

→ zg. dogodkov

→ zg. življenjske

→ zg. dolgega trajanja

Največ pozornosti bila deljena zg. dolgega trajanja.

Zg. dolg. trajan. je kasneje postala osnova za konjunktivno izg. (→ za proučevanje njihaj. etimol. trendov), puščala prostor dosodnj. izg., izg. mentalitet.

Zg. mentalitet je v 70/80 l. postala pravi modni trend → avtorji, ~~so pa~~ ~~strelili~~ so strelili z novejšimi metodami leksičnografske in semantične analize.

Ne glede na take stvari, pa si vedno slediše analize vsolja ostane Braudelova koncepcija total. izg., & izg. čas razume kot socialno strukturo 3 različ. elementij časa

Po izidu njegovega drugega velikega dela o Evropi.

in mater. civilizaciji med 1400-1800 n. je njegov sloves razširil po S., Amer., Austral., Af., Rus., Jap.

Za anal. koncepc. so že opredelili tudi IT. → začeli izdelavat podobni časopis

V slo. svetu n. R. up. prvič spicali v pisanju Trauma Zwitter, Bogjo Grafenauer, Mirjana Gros

ostala področja človeškega zgodovinskega izkustva.
Zanj je ureditev ZDA pomenila delo ekonomskih procesov
in instinkta ljudi in ne proizvoda LIBERALNIH IDEALISTOV.
kot so trdili konzervativni zgodovinopisci.

FRANCOSKA STRUKTURALNA HISTORIOGRAFIJA

→ V AKADEMSKEM ZGOP. se uveljavi model ZGOP., ki sledi nemški
klasični filozofiji. ZGOP. od leta 1900 je pod močnim
pritiskom povsod v Evropi, po 1. svetovni vojni pa je
pritisk še močnejši. Pojavi se vprašanje zakaj sploh študirati
ZGO.

→ najbolj je povezana s SOCIOLOGIJO, ker skuša prevčevati
zgodovinska dejstva znotraj družbe in v njeni družbeni
funkciji ⇒ zato jo imenujejo tudi SOCIOLOŠKA ZGO.

Njeni predstavniki postopajo z zgodovinskimi pojavi s
STRUKTURALNO METODO → to je. analizo mesta in vloge
elementa v določeni celoti. Njihova metoda je statična.

Prevčujejo razlike v situaciji na kronološki lestvici ⇒
toraj spremembe.

→ STRUKTURALNA ZGO. obrača več pozornosti utrjevanju
elementov v celoto, kot razvoju te celote v času. Vsa
področja ali dejavnosti so lahko pod določenimi
pogoji gibalna sila zgodovinskega toka. Sprejemajo tudi
nekatere dele MARKSISTIČNEGA NAUKA.

→ HENRI PIRENNE (1862-1935)

Izhaja iz Raskeljevega seminarja pod vplivom Lamprechtove kulturne zgod. Na koncu je položil temelje ZGODOVINSKIH DRUŽBENIH STRUKTUR. Izdelal je teorijo družbenih sprememb v sr. veku na temelju solidne podlage zgod. dejstev, pri čemer je uporabljal sociološke metode. Posebno pozornost je posvetil oživljanju trgovine v 11. in 12. st.. Smatral je, da je rimska kultura preživela barbarska osvajanja in propadla šele za časa muslimanskega prodora v 7. st. Ustvaril je ANALISTIČNO ŠOLO iz katere so izšli ustanovitelji FRANCOSKE STRUKTURALNE ZGODOVINE. Bil je tudi član uredništva časopisa ANNALES, po katerem so novo šolo imenovali ANALISTIČNA-ANALSKA.

ANALI so opozarjali svoje bralce na probleme iz strani sociologije, geografije, demografije, statistike, kolektivne psihologije, lingvistike in etnologije. Sami proti

→ MARC BLOCH in LUCIEN FEBVRE ^{FEBVRE?} sta bila kreatorja francoske STRUKTURALNE ŠOLE.

→ MARC BLOCH (1886-1944)

je pripravil razvoj razrednih slojev v evropskem sr. veku. S svojo knjigo "FEVDALNA DRUŽBA" se obrne k dejanskemu proučevanju sveta. To delo je rezultat raziskave FEVDALIZMA v Evropi (Z od Labe) od sredine 9. st. do začetka 13. st. Njega najbolj zanimajo VAS, PLJUG, in nepoznani KMETJE. On skuša

raziskati celoto družbene strukture. Pravi, da se žgo. muči, da prodre v globino in da postane nacionalni, analitični pojem. Vreči mora stran legendo in retoriko. Svojo pozornost je posvetil raziskovanju materialnih temeljev preteklega sveta obrnjenih k družbeni eliti. Z opiranjem na arheološko gradivo je predstavil preteklo kmetijsko prakso v njegovem konkretnem in geozgodovinskem okolju.

Tej njegovi konceptiji raziskovanja skupaj z arheologi sledita tudi NEMŠKO in BRITANSKO ŽGOP. Dokazal je, da je predmet zgodovinskega zanimanja tudi tisto kar traja, kar obdobje podeduje od obdobja, kar se v kmetijskem razvoju in življenju nadaljuje iz ANTIKE v SR. VEK itd.

→ LUCIEN FEBVRE (1878-1956)

je eden od začetnikov FRANOSKEGA STRUKTURALIZMA. Obrnil se je h tedaj modernim konceptom geografije. Pravi, da je naravno geografsko okolje osnova, na kateri se človek z družbo razvija. Razšiti predstavo o tem, kaj naj bi zgodovinar sploh počel in sicer naj bi odkrival preteklost, procese in jih razložil v relaciji s časom, v katerem živi. Ta njegova konceptija žgo. predpostavlja žgo. izrazito aktivno vlogo pri predstavitvi ustvarjalne naloge (po 1960 profesor na UNIVERZE, ...). Pravi, da človeka in družbe ni mogoče obravnavati ločeno od prostora, v katerem živita in se oblikujeta.

Zgodovinsko področje njegovega raziskovanja pa je bila ZGO. RELIGIJE in ideja v 16. st. Odbil je nelinearne iluzije KANKEJEVE in POZITIVISTIČNE ŠOLE o možnosti absolutne "objektivnosti" zgodovinarja. Rekel je:

"Ni zgodovine, ampak so le zgodovinarji!"

Imel je prav, ko je rekel, da vsaka ZGO, ki ni vsaj posredno povezana s sedanjostjo, je mrtva in, da tako ne more odgovorjati na življenska vprašanja sodobnega človeka. Pravi, da je zgodovinar poklican, da osvetli sedanjost s pomočjo preteklosti in, da zmanjša nevarnost, ki jo ZGO. prinese s sabo. Pravi, da je naloga ZGO, da pripravi srečanje med sedanjostjo in preteklo kulturo. Ni prevzel misli o zakonitosti zgodovinskega razvoja, s katero bi zgodovinar lahko orientiral svoje razlage in s tem pripomogel pri soočanju pomembnih problemov svoje sedanjosti. Ukvarjal se je predvsem s problematiko verske, duhovne in mentalitotne ZGO. Bil je izvrsten analitik in pripovedovalec. Pravi, da ni preteklosti, ki bi ustvarila zgodovinarja, je le zgodovinar, ki ZGO. pomaga k porodu.

→ GEORGE LEFEBURE (1874-1959)

se je ukvarjal s socialno in ekonomsko ZGO. Kot specialist za agrarne probleme kmetijstva je storil veliko za uporabo statističnih in demografskih tehnik. Napisal je delo "VELIKI STRAH 1879" v katerem piše predvsem o terorju plemstva proti

kmetom → uničenje tretjega stanu.

→ PIERRE RENOUVIN

je bil reformator tiste diplomatske "dogodkovne" zgod., ki je temeljila izključno na opisovanju podatkov in diplomatskih in drugih službenih virov. On interpretira diplomatsko zgod. kot del zgodovinske družbe oz. izgrajuje svoje rezultate na različnih družbenih področjih (ekonomsko življenje, finančna vprašanja, demografski razvoj). Posebno ga je zanimala kolektivna psihologija, mentaliteta naroda, nacionalni in religiozni občutki.

→ RAYMOND ARON

smatra, da je nemogoča interpretacija občin tokov zgodovinskega procesa. Vsaka družba ustvarja novo preteklost, ki opravičuje obstoječe težnje in ideale. Kot Max Weber tudi on sprejme VZORČNO ANALIZO.

→ HENRI IRENÉE MARROU

zastara relativistične in subjektivne koncepcije Ditheja, Webra in Arona in jih poskuša do določene mere uskladiti z Febvrovim razumevanjem. Tudi on je proti POZITIVIZMU. Pravi, da naj zgodovinarji opustijo svoj odpor proti filozofiji in naj jo osvojijo. Po njegovem se mora zgodovinar sprijazniti s tem, da mu ni dan^o spoznati zgod. - to lahko naredi le Bog, a zgodovinar mora vedeti, da je le človek.

→ FERNAND BRAUDEL

njemu je osnovna - skrb družbenih znanosti; na prvem mestu je SOCIOLOGIJA. Prepričan je, da morajo družboslovne znanosti pomagati ena drugi. Osnovno pozornost posveča vprašanju zgodovinskega časa iz katerega izhajajo njegova glavna metodološka dognanja.

KATEGORIJE ČASA ZGODOVINARJA: ^{PO} ① GEOGRAFSKEM ČASU

② DOLGEM TRAJANJU ali

STRUKTURALNI HISTORIOGRAFIJI

③ KONJUKTIVNA HISTORIOGRAFIJA

čas dogajanja.

Zanj je edina prava ZGO. "GLOBALNA ZGODOVINA" = totalna
Prepričan je, da je vsaka definicija svojevrstna ječa.
Po njegovem prepričanju ni EVROPSKIH, ne NACIONALNIH
ZGODOVIN, temveč je le ZGODOVINA ČLOVEŠKE CIVILIZACIJE.
Spodbujal je k kolektivnemu delu. Pozival je k
razširitvi zgodovinarjeve pozornosti na celoten
razvoj družbe in človeka in rekel, da se ZGO. ne
sme - podobno kot druge znanosti ukvarjati le
z empiričnim ugotavljanjem posameznega in
posebnega, temveč tudi s posplošitvami in
hipotezami. Cilj zgodovinskih raziskav mora biti
zgodovinska SINTEZA, usmerjena k vsem
dejavnostim človeka. Pravi, da človeka in družbe
ni mogoče obravnavati ločeno od prostora v
katerem se oblikujeta in živita. Njegova knjiga
O SREDOZEMNJU je bila v Franciji takoj po izidu

sprejeta z priznanjem in navdušenjem. Njegova slika sredozemskega sveta v 15. in 16. st. s trgovinskimi vezmi, vpletenega v široki prostor Evrope, Azije in Afrike se začneja pri „anu“ (soočanje geografije in zgodovine, potem sledi gibanje in urejanje površine → politične odločitve, vojaški napadi, ... Pravi, da se za zgodovinarja vse začneja in končuje s časom. Trdi, da temelj, ki omogoča razlago vsega drugega pri „DNV“. Najpočasnejši ritem na videz „negibne žgo“ praviloma prikrit očem - zatrtim na površino, na svoj način usmerja in opredeljuje zgodovinske procese vse do „VRHA“.

Čas je prva, PROSTOR pa druga kategorija s katero se neizbežno srečuje zgodovinar.

Kot vsi ANALISTI, je bil tudi on nezaupljiv do teoretskih posplošitev raznih filozofij zgodovine in vseh sistemov „A PRIORI“. Osrednje mesto v njegovi metodologiji ima **STRUKTURALNA ANALIZA**. Napisal je tudi delo „ZGODOVINA FRANCIJE“, ki je izšlo po njegovi smrti - ne čisto dokončano s poudarkom na GEOZGODOVINI, SOCIALNI STRUKTURI in GOSPODARSKIH TEMELJIH o ljudeh in stvarih v drugem delu, kulture in družbe v tretjem delu.

→ leta 1929 sta M. Bloch L. Febvre s strasburške univerze ustanovila revijo - časopis **ANNALES** z glavno idejo prekoračiti meje discipline in se podati na pohod na druga področja. Ta časopis

se je posvečal predvsem družbeni in gospodarski zgo. V središču zgodovinarjeve pozornosti je človek - anonimni in vsakdanji. Posvečani so se vprašali eni duhovne in kulturne zgo. in se s tem zavezali za tesnejše povezovanje zgodovinopisja z drugimi družbenimi vedami, zlasti geografije, ekonomije, etnologije, sociologijo in psihologijo.

ANALI imajo podnaslov "**EKONOMIJA DRUŽBE in CIVILIZACIJE**", ker se danes v Franciji po zaslugi **ANALISTOV** raziskujejo vsa področja človeškega življenja znotraj **DRUŽBENIH in EKONOMSKIH STRUKTUR.**

To revijo sta ustanovila, da bi pospeševala raziskovanje gospodarske in družbene zgo. ter interdisciplinarno povezovanje z drugimi, predvsem družboslovno-humanističnimi vedami.

Tako imenovan **DUH ANALOV** ali **NOVA ZGODOVINA** je nova koncepcija zgo. s predrugačnim metodologijo raziskovanja, ki se je sprva širila le prek revije, po vojni pa tudi iz drugih žarišč, predvsem univerzitetnih.

KAJ JE NOVA ZGODOVINA?

Temeljen je drugačen odnos do preteklosti, ki poudarja v smislu **FEBVROVEGA** reka "obstaja le zgo. sedanjosti", da predmeta "**ZGODOVINSKA ZNANOST**" ne opredeljujejo zgolj ohranjeni viri, ampak v vsaj tolikšni meri tudi zgodovinar sam in njegova vpetost v čas, v katerem živi. Za **ANALISTE** je značilno prepričanje, da za

kvalitetne raziskave niso pomembni le kvalitetni ohranjeni viri (pri tem pride do razširitve virov: vse kar je iz tega pretekega obdobja ohranjeno), ampak tudi kvalitetna vprašanja, ki jih raziskovalec postavlja. Analisti ne prenehajo preiščati in dopolnjujejo metodologije, z njo vedno na novo analizirajo že znane vire in pritegujejo nove, doslej zanemarjene, hkrati pa se vseskozi opirajo z metodami drugih znanosti in z njihovimi rezultati.

Politično žgp. šta Bloch in Fabre zapostavljata, kar je bila reakcija na precenjeno vlogo vladajočega razreda in političnega sistema v **POZITIVISTIČNEM ŽGODOVINOPISJU**.

Smer francoskega zgodovinopisja dejansko zasluži ime **NOVA ŽGODOVINA** → nastaja neka nova znanost o preteklosti, ki sintetizira metodologijo posameznih znanstvenih panog in si prilagaja tudi njihove predmete raziskovanja. (NEVARNOST, da izgubi lastno identiteto).

→ **VLOGA HISTORIJE**: je, da v svetu s historijsko zavestjo, s poročanjem o lastnostih najrazličnejših zgodovinskih struktur pomaga razložiti sodobno stvarnost.

Zgodovinarju mora biti jasno, da se ne ukvarja z mrtvimi dogodki, ki so poniknili v preteklost, kajti mrtvi so le pri družbah brez historijskega mišljenja.

Kot nas uči zgodovinska izkušnja Evrope, niti država, niti drugi dejavniki ne morajo odigrati tako pomembne vloge pri ustvarjanju modernih nacij, kot zavest o

skupni zgodovini.

V ARHAČNIH, primitivnih družbah človeške dejavnosti ne usmerja spoznanje o stvarnosti, ki se menja, temveč vpliv togih, konzervativnih, večinoma religioznih, nadčasnih sistemov. Cilj njihovega življenja je, da ohranijo in učvrstijo svoj družbeni sistem. Od tu izhaja nespremenljivost družb brez historijske zavesti.

MIT → vsebuje fabulo iz preteklosti, ki jo zorni s težnjami in željami sodobnega trenutka.

Vsebuje elemente historijskega mišljenja, vendar je to podvrženo iracionalnem motivu mita. Z njim se pogosto manipulira, kot z zgodovinsko resnico.

→ v začetku 20. st. je bila FRANCOŠKA HISTORIOGRAFIJA pretežno POZITIVISTIČNO USMERJENA. S pretresanjem klasičnih pisanih virov je ugotavljala, predvsem dejstva iz POLITIČNE ZGODOVINE in jih opisovala, ne da bi jo pritegovala globalna ANALIZA vzrokov razvoja, gospodarstva, družba, kultura so nastopali kot shematični dodatek politični zgo. Pri tem je značilno, da je bilo zgo. v Franciji tedaj bistveno nižje kvalitete, kot istočasno na NEMŠKEM. Tipično je tudi, da je bilo dobro razvito raziskovanje zgodovinskih idej, a pretežno v okvirih literarne zgodovine.

Izjemen razvoj naravoslovnih, tehničnih in novih družbenih znanosti, zlasti SOCIOLOGIJE in PSIHLOGIJE v 19. st. in v začetku 20. st. je POZITIVISTIČNO koncepcijo spodkopala,

RAZVOJ SLOVENSKE HISTORIOGRAFIJE

- začela se je razvijati v SAMOSTANIH - razmeroma počeno v slovenskem jeziku → konec 18.st. Do tedaj jih pišejo tuji (o dogodkih, ki se dogajajo na našem prostoru); dela so napisana na značilni srednjeveški KRONIČNI način → so plod osebnega zanimanja piscev.
- šele KOROŠKA KRONIKA, ki hoče prosljavljati koroško plemstvo kaže začetke deželnega PATRIOTIZMA, ki je pospešil razvoj zgodovinopisja.
- HUMANIZEM je unesel prve oblike nacionalne zgodovinske koncepcije.
- pri PROTESTANTSKIH PISCIH so nastale le posamezne beležke, ki s ponosom prištevajo Slovence med Slovane. Do sredine 15.st. sta nastali dve kratki "kroniki Koroške", posvečeni stanovom.
- JANEZ (IVAN) WEIKARD VALVASOR je napravil topografski in zgodovinski prikaz Kranjske v 4. ZVEZKIH z bogatim slikovnim gradivom. Del tega dela je napisal tudi gorški jezuit MARTIN BAUCER. Oba sta branila pravice svoje dežele do sosednjih predelov. Ta dela so zasnovana že ANALITIČNO.
- prvo zgodovinsko delo v slovenščini je delo MARKA POHLINA → "KRAJNSKA KRONIKA" iz leta 1770/1778
- začetek prave slovenske historiografije pa pomeni nemško pisani "POSKUS ZGODOVINE KRANJSKE in OSTALIH JUŽNIH SLOVANDV AVSTRIJE" iz leta 1788-1791, ki

seže do KAROLINŠKE DOBE (Anton Tomaž Linhart).

Težišče tega dela je na 890. civilizaciji, periodizacija pa je odprta na razvoj dežele in ne vladarjev ⇒
↳ občolja so razvrščena po ljudstvih, ki so tu živela. Skušal je zajeti problematiko vseh Slovencev, kot celote.

→ v dobi ROMANTIKE se je zgodovinsko delo močno poživilo, a se je izživljala v iskanju ^{stare} slave pri Slovencih v zvezi s Karantanijo. Prevladovali so: fevdalni ali deželni koncepti.

→ od prve polovice 19. st. dalje pa imamo vrsto zgodovinskih časopisov: npr. Carinthia, Carniola, ... Muzejsko društvo za Kranjsko, ... Poglavitno pozitivno delo te dobe je zbiranje gradiva in preučevanje pokrajinske in krajevne zgodovine - zlasti pod vidikom dinastij.

UVOD V ŠTUDIJO ZGODOVINE

ZIVA

RAZLIKA MED ŠOLSKO ZGODOVINO IN ZGODOVINO KOT STROKO:

Učne razmere, ko je zgodovina postala žrtev politike, privesek politične ideologije so mimo.

Od [50-ih] let se zgodovinski pogled na svet oži. Zgodovina je omejena predvsem na politične dogodke, na površje, ne seže pa globlje (patriotska, nacionalna šolska zgodovina).

Zgodovina mora preseči ideološki in nacionalni koncept ter se obrniti k zgodovini kot celoti (gospodarska, družbena zgodovina-zgodovina vsakdanjega življenja). Ko zgodovina nima več ideološke, politične in nacionalne forme, se njen pogled bistveno razširi.

Posamezni dogodki lahko zgodovinsko površje zelo pretresejo, vendar jo ne dosežejo globlje (socialna raven). Nekateri dogodki imajo dolgo dobo trajanja.

Francoski zgodovinar Brandel poudari globalnost (s socialnimi spremembami lahko posežemo tudi v globljo zgodovino, ki spremeni zgodovinska dejstva)

Površinska zgodovina je le odraz globlje, ki pa je ljudje ne poznajo. V vsakem obdobju obstajajo različni pogledi na preteklost (strokovna refleksija, kolektivni spomin)

KAJ JE ZGODOVINA KOT ZNANOST:

Zgodovina je bila utemeljena kot znanstvena disciplina v prvi polovici 19. stoletja (Nemec Ranke)

1892 izide prvi zvezek Cambridge history, uvod je napisal lord Acton, v njem je zapisal, da bodo v tej knjigi enkrat za vselej zajeli vse zgodovinske dogodke, zgodovinarji potem ne bodo imeli nobenega dela več; 2. izdaja je izšla trideset let pozneje po koncu 1. svetovne vojne in postalo je jasno, da je treba zgodovino napisati ponovno (pogled na preteklost se je spremenil).

Po 1. sv. vojni se je pogled na zgodovino usmeril v globino. Vsaka generacija si mora ustvariti svoj pogled na zgodovino, enotna objektivnost ni mogoča.

Pomembna je zgodovinska kritika (zgodovinar si ne sme izmišljati, uživati še je treba v pretekli čas ter zgodovino povezati s sedanjostjo)

Pod vplivom kompleksnejšega pogleda na zgodovino in človeka kot celote se spremeni tudi pogled na posamezne dogodke

IZNAJDLJIVOST PRI ISKANJU VIROV IN POVEZAVA V CELOTO LE TEH:

V zgodovini ni vse relativno, zgodovina mora upoštevati pravila znanstvenega postopka, pri tem pa si mora ustvariti svoj pogled na svet, ki mora biti avtentičen. Ustvarjanje samopogleda na zgodovino (odnos do zgodovine)

Odnos do zgodovine se ne oblikuje avtomatično, v resnici je treba oblikovati odnos do sedanjosti, ki ustvari pogled na zgodovino

Zgodovina ponuja vse tiste odgovore, ki nas zanimajo, vendar pod pogojem, da se sprašujemo.

ZGODOVINOPISJE STAREGA VEKA:

Potreba po zapisani zgodovini se je pojavila z izumom pisave. Najstarejši zapiski zgodovinske vsebine so napisani v svetiščih in skalnatih stenah v Egiptu in na Bližnjem vzhodu. Izvirajo iz 4. tisočletja pr.n.št. Nastajali so iz želje vladarjev, da bi se potomcem ohranil (pogosto pretirano povečan) spomin o njihovih dejanjih in moči. Zapisovali so dogodke, vladarje, zakone in pogodbe. V zapisih predgrške dobe se prepletajo MITI in LOGOGRAFI (religiozne predstave o življenju).

Posebno mesto zavzema BIBLIJA pri Judih (Sveto pismo Stare zaveze), pomeni pa potrditev židovskega boga in govori o Judovskem narodu kot o izvoljenem ljudstvu. Temeljna misel: človek je določen in se ne spreminja, svet je nespremenljiv.

GRKI postavijo novo podlago oz. temelj (pod vplivom jonske filozofije): bolj racionalen pristop do stvarnosti (racionalno iskanje resnice): spoznanje, da je preteklost prav tako nekaj stvarnega kot sedanjost. Zato je treba imeti priče.

Začetek zgodovinskega zanimanja se pri Grkih kaže v EPSKEM PESNIŠTVU. (Iliada, Odiseja).

Prehod od bajke k zgodovini predstavljajo t.i. LOGOGRAFI, to so pisci izročil iz najstarejše grške dobe, zlasti pred Herodotom. Najbolj poznan logograf je bil Hekatej iz Mileta (zavračal je epsko-mitološko tradicijo).

HERODOT (5. st. pr. n. št.), ki ga je Cicero imenoval oče zgodovine, je opisal vojne med Grki in Perzijci. Njegovo delo je predvsem zgodovina njegovega časa. Zanj velja, da ni bil pristranski (bil pa je kritičen zapisovalec zgodovine) Prvenstven namen mu je bilo opisovanje v zabavo bralcev. Svojo nalogo je razumel kot umetniško dejanje, ki ne poučuje, ampak pripoveduje. Veliko se je naslanjal na Homerja. Herodot je v popisu dogodkov skušal

resnice
dokazi

moza
zgodbu

ločiti človeško in nadnaravno (človek ni več popolnoma odvisen od bogov). Podatke je zbiral sistematično, zato je veliko potoval. Od Tukidida se je razlikoval v tem, da se ni ukvarjal izključno z vojnimi in političnimi dogodki, ampak je njegovo zanimanje seglo v različna področja človekovega življenja.

Herodotov sodobnik TUKIDID je bil v Atenah poveljnik mornarice v peolponeški vojni. Tukidid pravi, da je opisoval le tisto, kjer je bil sam navzoč ali kar so mu drugi povedali z natančnostjo v vsaki podrobnosti. Bogovi so izključeni. Prepričan je bil v stalnost človeške narave. Verjel je, da je prejšnja zgodovina nepomembna. Odlikuje ga kritičen pristop k delu in kritično preverjanje dejstev. Glavni cilj mu je poučnost za bodoče politike. Njegova dela so v tistem času predstavljala velik duhovni podvig.

Tukididov naslednjik KSENOFON je bil površen in pristranski, saj je bil pristaš Sparte (5-4. st. pr. n. št.).

Tretji veliki zgodovinar je bil POLIBIJ (2. st. pr. n. št.). Po porazu se je kot talec v Rimu spraševal o vzrokih rimske nadvlade v Sredozemlju. (kako je Rimljanom uspelo v tako kratkem času zagospodariti v Sredozemlju. Razmišljal je med mitskim in razumskim. Pozneje je postal posrednik med Grki in Rimljani. Pri svojem zgodovinskem delu je bil nepristranski. Prepričan je bil, da lahko zgodovino pišejo le ljudje s praktičnimi izkušnjami in da tega ne bi smeli delati samo mimogrede, pač pa resno kot opravljajo svoje politične in vojaške funkcije.

Q5.4 :

Rimski odnos do zgodovine se je razlikoval od grškega. Pri tem je imela pomembno vlogo njihova globoka povezanost s preteklostjo, ki jo je spodbujalo spoštovanje do prednikov v družini oz. kar njihovo čaščenje. Rimljanom je bila zgodovina večji vzor kot Grkom. Rimljani so bili na področju zgodovinopisja praktični: zapisovali so važnejše dogodke, vladarje in tako po letih ustvarjali rimsko ANALISTIKO (kronologijo). ANALI niso bili le beležke, šlo je za zgodbo, vsebino, bogato z miti in legendami. LETOPIS je avtorjem služil le kot oblika. Nepristranskost pa ni bila njihova vrlina.

Svoj vrhunec je rimska analistika dosegla za časa TIBERIANJA (69 pr. n. št. - 14 n. št.). Ohranjena je ~~celotna slika njegovega opusa~~ (celotno delo kakega ustvarjalca) ~~AD TURBI CONCIATA~~ od ustanovitve mesta do l. 69 pr. n. št. Delo kaže na nekritičnost saj je ~~napisano v slavo Rimske republike~~. Je zgodba o koreninah, ki ima konkretno zgodovinsko ozadje (ep). Primer zgodovine kot ~~veja k rjizevnosti.~~

Velik dosežek zgodovinopisja v času rimskega cesarstva so dela **TACITA** (Publius Cornelius Tacitus, ok. 55-120 n.št.). O verodostojnosti in pristranskosti Tacita so med zgodovinarji različna mnenja. Vprašanje je ali je uošteval svojo izjavo, da želi pisati brez jeze in pristranskosti.

JUŽEF FLAVIJ (37.-ok. 100 n. št.) je bil zgodovinar židovskega naroda, saj je bil tudi sam Žid. (Židovska vojna, Židovske starine).

V dobi cesarstva je za nekaj stoletji prevladala oblika ŽIVLJENJEPISJA, ki je prešla v srednji vek kot ena pglavitnih oblik tedanjega zgodovinopisja. O življenju slavnih Rimljanov je pisal PLUTARH (ok. 45-125 n. št.). Nekateri ga ne uvrščajo med zgodovinarje, ampak bolj med filozofe. Bil je zelo popularen med humanisti. Suetonij

~~Veliki pisec~~ Antike, ki je pustil ~~sledove svojega razmišljanja o~~ zgodovinopisju je bil **LUCANUS** (Lucanus), ki je bil pesnik. Svojo ost je uprelj ~~proti~~ nekščanskemu, pristranskemu in brez vrednostnemu zgodovinopisju.

Zgodovinopisje se je začelo kot posebna zvrst književnosti (filozofije, retorike) in se je v tem okviru razvijalo vse do prvih stoletji novega veka. V tem obdobju zgodovinsko niso obravnavali gospodarstva, družbenih odnosov itd., ker so bili prepričani, da so razmere, v katerih so živeli, stalne, nespremenljive. Rimljani so začetek zgodovine postavili v začetek Rima.

Grki so bili prepričani, da čas kroži – analogno onemu v naravi (krožno, ciklično gibanje zgodovine). Svoje zanimanje so omejevali skoraj izključno na dogodke političnega in vojaškega značaja. Sem spada še zanimanje za vladarje in druge vodilne ljudi v državi, ter naravne in druge katastrofe – to pa je tudi vse.

ARISTOTEL zgodovine ni cenil. Poezija govori o občem, zgodovina o posebnem. **CICERON**: 'Zgodovina je učiteljica življenja' (veja govorništva)

SREDNJEVEŠKO ZGODOVINOPISJE:

Srednjeveška histografija je zrasla na antični, židovskokrščanski in arabski zapuščini. Razlikujemo tri tipe (pogled) srednjeveškega zgodovinopisja:

- Zgodovinopisje latinskega zahoda
- Zgodovinopisje grškega vzhoda
- Zgodovinopisje arabskega sveta

Antično zgodovinopisje se je nadaljevalo brez občutnih vrzeli v vseh svojih oblikah (kronike, življenjepisi vladarjev, spomini ljudi iz višjih krogov) le v Bizancu. Povsem drugače je bilo na Zahodu. Obrazci so se ohranili, a dobili krščansko vsebino.

Latinski Z

Evropsko zgodovinopisje ni moglo grafiti na antičnem duhu in njegovemu razumevanju cikličnega toka časa. KRŠČANSTVO je s svojo idejo o linearnem času vtisnilo histografiji nov pečat. Ni več negibljive (imobilne) večnosti, kjer se vse ponavlja. Krščanstvo je vzpostavilo premočrtno vizijo zgodovine, ki ima začetek z nastankom sveta, svoj smisel s krščansko žrtvijo in konec s sodbo.

Za srednjeveškega pisca se čas začne s stvarjenjem sveta, nato teče skozi Staro in Novo zavezo preko pisčeve searjosti vse do Kristusovega drugega prihoda in poslednje sodbe, po kateri bodo ljudje šli v večno življenje ali pa bodo pogubljeni. Bog je ustvaril svet in ga tudi uravnava, a njegova pota so ljudem neznana. Navadnemu smrtniku ostane le vztrajna pot k cilju, to je večnost.

Zato se srednjeveški zgodovinar ne vpraša zakaj. V zgodovinopisju se izgubi kritični duh in tako ostaja zgodovinopisje del književnosti in razvedrila. Srednjeveške tekste so pisali duhovniki in menihi. Zgodovina v živih jeziki je začela nastajati v 12. stoletju. Vsebovala je tudi ustno izročilo (ljudska pesem, viteško izročilo).

ni
kritike

V srednjem veku prevladajo manihejske, ciklične predstave o zgodovinskem toku. Tisoč let preteče, nato zavлада zlo → z Bogom je potrebno vzpostaviti nove zaobljube, nastopi novo tisočletje, ki mu vlada dobro, božje. Manihejska predstava je prisotna v ZDA do druge polovice 19. stoletja.

Značilno za srednji vek je raznolikost v odnosu do zgodovine. Pisci govorijo o tem, da želijo odkriti resnično, hkrati pa posamezniki zavestno ponarejajo podatke kljub temu da se zavedajo, da avtentična sporočila, original obstojajo → ponarejanje zgodovinskih tekstov. Legende so sestavni del stvarnosti. Zgodovina ostaja sestavni del književnosti. Njena naloga je, da nudi užitek in razvedrilo. Tekste pišejo duhovniki in redovniki po naročilu cerkve v latinščini.

užitek

V 13. stoletju se pojavi v tekstih drugačna vizija sveta, krščanska vizija se umika. Človek se vsebolj obrača k stvarnosti. Pomembno postaja zemeljsko življenje. Naloga zgodovine je, da v srednjeveškem času dokaže dolgotrajnost stanov, mest, škofij, samostanov ali plemiških družin.

umik
k
stvarnosti

Obča srednjeveška zgodovina je temeljila na biblijski in antični tradiciji. Po neki različici naj bi se zgodovina delila na ŠEST OBDOBIJ. Vsako obdobje je poosebljala ena zgodovinska oz. biblijska osebnost. Šesto, poslednje obdobje pa je imelo svoj začetek s Kristusovim rojstvom iz te predstave o Kristusu naj bi se začelo tudi ŠTETJE PO KRISTUSU. !

Druga predstava oz. periodizacija pa je temeljila na starozavezni prerokbi o ŠTIRIH KRALJEŠTVIH. Konec Rima pomeni konec sveta. Ta nauk je imel

velik pomen kajti po padcu Rima je bilo treba dokazati, da Rim še obstaja, zato so se kot njegovi nadaljevalci, ki so zadrževali prihod hudiča, predstavljali BIZANTINCI in FRANKOVSKI oziroma NEMŠKI VLADARJI.

Oblike srednjeveške historiografije:

A.) Kronike sveta (cerkvena zgodovina)

- AVGUŠTIN (4. in 5. stoletje) : *De civitate dei* – [O božji državi], utemeljitelj srednjeveške filozofije zgodovine (cerkveni učitelj in filozof). Predvsem je obračunal s poganskim Rimom, ki mu ni priznal nikakršne vrednosti.

Po Avguštinu velja, da je v toku ŠESTIH STOPENJ od svojega nastanka, človeštvo živelo v svetu, ki ga zaznamuje spopad božje in satanove države, ki sta nevidni in se ne moreta poistovetiti s cerkveno oz. posvetno oblastjo. Na poslednji sodbi bo država svetlobe zbrala rešene, država teme pogubljene. Zdaj je zadnja stopnja, ki je prehod iz zemeljskega v nebeško kraljestvo. Avguštin uči, da oblast, cerkvena in posvetna, izvira od Boga, če izpolnjuje svoje poslanstvo, da ljudi, zaznamovane z izvirnim grehom, privede v božjo državo. V nasprotnem primeru pa postane orodje hudiča. Skušal prikazati, kako naj izgleda oblast ipd. na zemlji, da bi bila v skladu s krščanstvom. Sam Avguštin ni mislil, da bo s koncem Rimskega imperija konec sveta (ideja o štirih kraljestvih - prerokba v Stari zavezi) Kasneje se je iz njegove filozofije razvilo mnenje, da je duhovna oblast (papež) nad svetno in da krščanska cerkev že na zemlji uresničuje božjo državo → konflikt.

Kronike sveta so najpogostejša oblika zapisovanja zgodovine.

- IZIDOR iz Seville (ok. 560- 636 n .št.) : bil je prepričan, da Rimskega cesarstva ni več in da je njegovo mesto prevzela cerkev. Jasno je razlikoval med legendo in mitom, kot domnevo (fikcijo) in zgodovinopisjem, ki zahteva resnico ter tako skušal nadaljevati antično tradicijo
- BEĐA B. VENERABILIS (Častitljivi) (673-735) napisal je cerkveno zgodovino Angležev (uporablja dokumente in svoje beležke), zanesljivi politični podatki. Bil je prvi pisec kronike sveta narodov evropskega severa, eden največjih učenjakov v srednjem veku.

B.) Vepon barbarških ljudstev in njihovih držav je pogojeval vrsto zgodovinopisja, ki je pripovedovala o njihovem poreklu in življenju. Tako so od 6. stoletja dalje nastajale KRONIKE o Gotih, Anglosasi, Frankih (Gregor iz Tours-6.st.), Langobardih (Pavel DIAKON, 720-797). To je eno najpomembnejših srednjeveških pričevanj tudi o zgodovini Slovencev; Zgodovina Langobardov. → ORIGINES.

- C.) ANALI (zapisi zgodovinskih dogodkov po letih) (posamezni dogodki, pomembni za cerkev, postopoma se razširijo in postajajo podobni kronikam), ki so jih najpogosteje pisali redovniki, v poznem srednjem veku je analitika izgubila pomen zaradi nazadovanja samostanov.

VITAE D.) HAGIOGRAFIJE, življenjepisi svetnikov, ki so bile zmes resničnih dogodkov in legend, pisane vse na podoben način. (Einhard: Življenje Karla Velikega, Svetonij: Življenje 12. rimskih cesarjev)

E.) GESTE, ki se od življenjepisov razlikujejo v tem, da so usmerjene k dejanju posameznika. Življenje ni bilo tako celovito prikazano kot v življenjepisih (npr. o junakih križarskih vojn)

Zgodovinopisju je humanizem v 14. stoletju prinesel spremembe. Tisto, kar bistveno spremeni pogled na zgodovino, ni le šibkost krščanstva, temveč tudi nov pogled na svet (geografska odkritja).

VILANI Zgodovina Firenc,

Spomini Eneja Silvija PICCOLOMINIJA (Pij II. piše o ustoličevanju koroških vojvod),

SANTONINI Popotni dnevnik,

Teksti ne skrivajo več novega pogleda na svet, temačno gledanje na sodni dan se začne obračati k stvarnosti.

Bizanc se čuti nadaljevalca antične tradicije, ne le Rima pač pa tudi Grkov. Z zgodovinopisjem so se ukvarjali visoki državni uradniki, dostojanstveniki, cesarji. Zgodovinopisci so imeli realen, kritičen pristop do zgodovinskih dogodkov in virov, včasih pa so bili ponekod precej pristranski. Na bizantinskih tleh sta nastajali dve vrsti histografije:

1. Monografije pisane v Grščini, ki so bile namenjene izobraženim slojem
2. Kronike sveta, ki so bile podobne onim na zahodu, pisane v judovskem jeziku.

Bizantinsko zgodovinopisje je bilo bolj zaokroženo od latinskega, ukvarjalo se je tudi s spletom vzrokov in posledic.

Bizantinska histografija:

Začne se s PROKOPIJEM iz Cezareje (490-ok. 565 n.št.). Opisal je čas Justinijanove vladavine. Bil je visok državni uradnik, popisoval je slovansko družbo.

KONSTANTIN PORFIROGENET (905-959), bizantinski cesar, znan po spisu *De administrando imperio*, delo o upravi bizantinskega cesarstva.

Arabsko zgodovinopisje:

Arabsko zgodovinopisje je gradilo na grški in židovskokrščanski tradiciji in se usklajevalo z dodatki islamske kulture. Pisci so bili visoki politični dostojanstveniki, državni uradniki. Arabsko zgodovinopisje odlikuje kritičnost (dokazi, priče, očitidci)

Največji zgodovinar arabskega srednjega veka je bil IBN KHALDUN (1332-1406). Napisal je zgodovino Arabcev, Perzijcev in barbarov, formuliral je tudi svoje misli o zgodovini in družbi. Ni želel pisati zgodovine vladarjev in vojn, pač pa zgodovino družbe kot celote. Ni bil filozof. Preprčan je bil, da predmet zgodovina ni le zapisovanje dogodkov, ampak tudi iskanje vzročnosti. Potoval je po mnogih krajih v Severni Afriki, zbiral podatke. Njegov vpliv v Evropi je bil majhen, kajti Evropa v času KHALDUNA I. prihaja v nova obdobja (osnovno gibal razvoja išče v fizični okolici človeka)

HUMANIZEM IN RENESANSA:

Konec srednjega veka pride do duhovne krize. Obdobje humanizma in renesanse (od srede 14. do srede 16. stoletja) pomeni preporoditev antičnega duha in miselnosti. V nasprotju s srednjeveškimi krščanskimi ideali so se humanisti opirali na moč človekove osebnosti in veljavnost tostranskega (zemeljskega življenja).

Humanisti so evropski izobraženci, ki so kritično razpoloženi do verskih avtoritet. Uveljavi se nov, kritičen odnos do zapisanih sporočil. Izoblikuje se razumski pogled na svet.

Zgodovine niso več pisali redovniki in teologi, ampak književniki, diplomati, državniki (S tem so postavili temelje sekularizacije, ki je pogoj za razvoj modernega zgodovinopisja).

↳ PREHOD IZ CERKVENEGA V POSVETENO

S humanističnim, filološkim, jezikoslovnim delom se začneja tekstna kritika (uveljavi se kot metoda). Narekovalo jo je dejstvo, da so se prepisi ali celo prevodi istega dela med seboj razlikovali. Humanisti so bili bibliografi in zbiralci rokopisov, niso pa imeli kriterijev (pravil) za odkrivanje avtentičnih tekstov. Zanašali so se predvsem na lastno pamet. Zgodovinopisje je bilo sestavni del književnosti (cilj-knjižni užitek). Humaniste je zanimal lasten čas, ki so ga skušali prek antike kritizirati.

ERAZEM ROTTERDAMSKI: Hvalnica norosti

LORENZO VALLA (1407-1447) (s Konstantinovo darovnico je papeštvo dokazovalo vrhovno oblast) je v analizi domnevne darovnice cesarja Konstantina ugotovil in dokazal ponaredek. Opiral se je na jezik (v 4. stol. je bil v uporabi klasičen latinski jezik) in ugotovil, da je dokument nastal v

8. stoletju in ne v 4. stoletju. Valla ni filološko kritiziral le srednjeveške pape pa tudi antične tekste, ki so jih humanisti sicer imeli za svetinjo.

Humanistično zgodovinopisje je dobilo svojo klasično obliko v Italiji.

Nastalo je pod vplivom antike kot odgovor političnim potrebam določenih slojev in vladarja.

REFORMACIJA IN PROTIREFORMACIJA:

Sredi 16. stoletja so se z reformacijo in protireformacijo ustvarili pogoji za kritičen odnos do zgodovine. Začenja se čas kopičenja znanja, zbiranja virov. Čas erudicije (strokovna izobrazba): z zbiranjem prvih sporočil se na začetku ukvarjajo samostani, hoteli so zbrati vire in nato izločiti legende, in sicer s pomočjo jezika in pomožnih zgodovinskih ved.

ERUDICIJA – šlo je za raziskovanje ohranjenih rokopisov, naloga pa je bila vzpostaviti obliko besedila, ki je čim bližja obliki besedila, ki jo je tekstu dal njegov avtor. Naloga erudicije je bila zbiranje in kritično prirejanje tekstov in dokumentov.

ITALIJANSKI HUMANISTI:

Zgodovino so smatrali za književno zvrst. Cilj jim ni bil spoznavanje preteklosti, ampak književni užitek. Zanimali so se zgolj za pomembne osebe v političnem življenju, medtem ko jim za množice [ni] bilo mar. Politična historiografija je bila zelo pragmatična. Njihova dela so sredstvo propagande. Vendar se pri tem niso zadovoljevali le z nizanjem dejstev. Vse dogodke so poskušali objaviti in razložiti. Pomembna je bila interpretacija. Vzporedno s historiografijo se je pojavila tudi biografija – predvsem na področju umetnosti. To je zametek moderne historiografije kulture in umetnosti.

BRUNI, Leonardo najvidnejši predstavnik it: humanizma retorične historiografije. Napisal je zgodovino Firenc s satališča najvišjih slojev buržoazije. (začetek moderne historiografije)

BIONDA, Flavij: poskušal ustvariti obča načela kritike virov, pri čemer mu je kot osnovni kriterij služila verjetnost podatkov

Italijanski humanisti v svoji interpretaciji še vedno ostajajo na površju. Opisujejo izključno politične dogodke in vojne. (so sredstvo politične propagande). Skušali so pojasniti dogodke, a so vzroke iskali v spletkah, ambicijah, strasteh političnih dejavnikov.

Vrhunec je italijanska historiografija doživela z MACHIAVELLIJEM (poskušal je zbuditi italijanski patriotizem): važen mu je interes države, ki mora biti nad interesi posameznikov in strank. Kljub temu pa ima smisel za širše družbene razmere in ozadje, poskuša ločiti resnico in neresnico. Zgodovina italijanskih humanistov je imela pragmatični

Guicciardini - "zgod. Italije"

značaj. Njena naloga je bila podpirati državo in lajšati vzgojo državnikov in vladarjev. Nicolo Machiavelli (1469-1527) ('Vladar')(makiavelizem- država je avtoritarna, ne vežejo jo nikakršna npravna pravila).

Drugo stopnjo v razvoju zgodovine kot vede pomeni ZGODOVIN(SKA KRITIKA : gre za sistematičen pretres vrednosti virov glede zanesljivosti podatkov (razlikovanje resnice od laži, kaj je v tekstih najbolj staro, avtentično).

Ta korak h kritičnosti je napravilo francosko zgodovinopisje v 17. stoletju : JEAN BODIN (1530-1596) je bil proti antični in srednjeveški koncepciji, da je zgodovina veja govornišva, slovnice, teologije ali filozofije. Njegovo delo pomeni korak na poti zgodovine kot samostojne discipline. Verjel je, da v zgodovini obstajajo temeljne zakonitosti → človek venomer napreduje (se giblje napredku naproti) Bodin je bil med prvimi, ki je opozarjal na geografske faktorje. (Bodin utemelji suverenost). Na (zg. vplivajo naravne okoliščine v katerih ljudje živijo (geografski pogoji, klima). Ti dejavniki delujejo na psihične lastnosti narodov. Velik pomen daje tudi času v katerem narod živi ter njegovim političnim in kulturnim dosežkom. Vse spremembe, znotraj katerih se pojavljajo zakoni, se gibljejo po napredujoči liniji. Napisal je spis 'Metoda za lažje razumevanje zgodovine, kjer je opozoril na potrebo po kritiki virov in njihovih piscev'

To prevzame tudi MONTESQUIEU (1689-1755): (filozof, njegovo glavno delo Duh zakona → delitev oblasti, ustavna monarhija) humanist zagledan v svoj čas s kritičnim pogledom (dal je prednost svojemu času in njegovim kulturnim, političnim in ekonomskim dosežkom). Pri njem je nova misel o zakonitostih zgodovinskega toka (na zgodovino vplivajo naravne okoliščine). LUTHER, Martin : njegov cilj je ljudem dati najstarejšo Biblijo. Vero je osvobodil vezanosti na dogmo in cerkvene avtoritete.

Zgodovina cerkve se začne razvijati kot samostojna disciplina..

- S humanistično –protestantsko kritiko se začne nov čas za zgodovino-ERUDICIJA (kopičenje virov), zbiranje pravih virov. Kritičnost v 17. stoletju postane orodje za sodbo o resničnosti sporočila. Napredek erudicije je bil mogoč zato, ker je temeljil na kolektivnem, organiziranem raziskovanju, postopno ustvarjanje metod in tehnik zgodovinske znanosti, ki so svojo klasično tehniko dobile v 19. stoletju (v Nemčiji, pomožne zgodovinske vede). Največji podvig kritičnega izdajanja virov ERUDITSKE HISTORIOGRAFIJE je začel jezuit JEAN BOLAND (?). Pod njegovim vodstvom so začeli izdajati življenjepise svetnikov. (Zbirko biografij so BOLANDISTI končali v 19. stoletju). Njegov namen je bil osvoboditev življenjepisov skupka legend in tako nasprotovati humanistom in

protestantom glede kulta svetnikov nasploh. S kritično analizo virov so skušali najti najstarejše vire ter njihovo avtentičnost in verodostojnost. Temelje pomožnim zgodovinskim znanostim so postavili francoski benediktinci sv. Mavra in njihovi nasledniki v 17. in 18. stoletju.

JEAN MABILLON (1632-1707, začetnik nauka o starih listinah) je utrdil pravila tehnike zgodovinske kritike, po kateri treba presojudati pristnost listin, utemeljil je vrsto pomožnih ved v 17. stoletju.

V ta čas sodi tudi JANEZ VAJKARD VALVAZOR, ki je kritično gledal na zgodovino, zapadel pa je v legende.

Vendar se je zgodovinopisje tistega časa razvijalo tudi mimo eruditov.

RAZSVETLJENSTVO

Spodbuda za velik miselni preobrat v zgodovinopisju v 18. stoletju je prišla iz napredka naravoslovja (Kopernik, Newton). Čimbolj je ugotavljanje fizikalnih zakonov odstranjevalo pojasnjevanje pojavov z boljšim poseganjem v vsakdanje življenje, tembolj se je pojavilo vprašanje zakonitosti tudi pri proučevanju človeške družbe in preteklosti. Proučevanje je bilo potrebno postaviti na širšo podlago – poleg politike in vojn je bilo treba zajeti še številne druge oblike človekovega življenja.

Zgodovina je za razsvetljence popolna slučajnost, ne vidijo razlik med ljudmi različnih družb in časov.

GIOVANNI BATTISTA VICO (1668-1744) italijanski filozof, ki je zavračal nauk o nespremenljivosti človekove narave), poudarjal je dinamiko zgodovinskih dogajanj. Zanimal se je za vso duhovno in materialno aktivnost človeka. Nanjo je zlasti z raziskovanjem vpliva zemljepisnih okoliščin skušal odgovoriti najprej MONTESSQUIEU.

Klasični utemeljitelj razsvetljenskega filozofskega zgodovinopisja pa je bil VOLTAIRE, ki je zahteval, naj bo težišče zgodovinopisja v proučevanju zgodovine civilizacije in kulture. V praksi se je zahteva prebijala počasi, predvsem tako, da so zgodovino začeli dodajati obravnavanju dotedanje zgodovine kot poseben del še pregled znanosti, slovstva, umetnosti.

Razsvetljenska histografija temelji na racionalistični filozofiji RENE DESCARTES (17. stol.): Bog je dal ljudem razum, da bi mogli spoznati zakone narave, ki jo je on ustvaril → človek postane gospodar narave (v bistvu je to veljalo za naravoslovje). Descartes je zgodovino preziral, ker se ni mogla nanašati na matematiko. (Materija je podvržena determinizmu, medtem ko razum ostaja svoboden).

Razsvetljenska zgodovina se ni ukvarjala s čiščenjem dokumentov in utrjevanjem dejstev. Njena naloga je bila, da opravičuje odpor buržoazije

proti fevdalnemu redu. Razsvetljenska historiografija je imela tako kot prej humanistična, izrazito pragmatičen značaj. Razsvetljenski zgodovinarji niso več cenili antike, bili so prepričani v moč razuma, ki ne mara srednjeveškega praznoverja in slepega oboževanja antike. Razsvetljenci so bili prepričani v nespremenljivost človeške narave. Širše sloje družbe niso jemali v obzir, ker so smatrali, da jim ne pripada nikakršna vloga (vezani so na fizično delo).

Vzor razsvetljenskega zgodovinarja je bil FRANCOIS VOLTAIRE (1694-1778). Postavil je temelj svetovne zgodovine. Njegovo temeljno zgodovinsko delo je 'Stoletje Ludvika XIV.', ki je prikaz slavnih doh francoske zgodovine. Zasnovano je kot kompleksno življenje Francije v času Ludvika XIV., zanimajo ga poglavja politika, kultura, vojne, dvor-konceptualna zgodovina, ki sega še v 20. stoletje. Gre za Voltairovo pričakovanje, da bodo vladarji pod vplivom razsvetljenega absolutizma razširili razum na različnih področjih (znanost, ekonomija, duhovna kultura). Voltaire je opustil dotednji kronološki red opisovanja dogodkov. V Stoletju si je prizadeval podati sliko različnih področij družbenega življenja (kultura, vojna, politika, dvor...). Kljub vsemu pa ni prodril v globino zgodovinskih tokov. To delo je prvo poročilo o celokupnem življenju v eni državi. Voltaire se opredeli za univerzalno (vsestransko) zgodovino z usmerjenim svetovljanstvom (kozmpopolizmom), človek kot središče.

Angleški zgodovinarji : David HUME, Edward GIBBON (napisal je zgodovino o propadanju in padcu rimskega cesarstva).

Razsvetljensko zgodovinarstvo v Nemčiji se je razvijalo pod angleškim in francoskim vplivom. Njegovi nosilci so bili v glavnem konservativno nastrojeni, svoj vrhunec je doseglo s HEEREN-om, ki je bil ekonomski zgodovinar.

MOSSER (?) je bil nasprotnik razsvetljenstva (notranja kritika virov). Rešitve ne vidim v razsvetljenem vladarju, ampak v svobodi kmeta.

WINCKELMANN Johann (1717-1768): Zgodovina umetnosti starega veka.

V Nemčiji se je za razliko od Francozov pojavilo zgodovinarstvo pod vplivom ROUSSEAUJA, ki je govoril s stališča nižjih slojev in ne več buržoazije kot razsvetljenci. Bil je predhodnik romantike in se je bolj obračal k občutkom kot razumu.

LINHART (1756-1795) : Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel J Slovanov Avstrije, namen predstavititi. Kot drugi je idealiziral slovenski narod kot samostojno celoto, naslanja se na nemško razsvetljenstvo.

DOBA TRADICIONALNEGA ZGODOVINOPISJA:

VPLIV NEMŠKE IDEALISTIČNE FILOZOFIJE NA ZGODOVINOPISJE – PRVA POLOVICA 19. STOLETJA:

Pojavi se ideja HISTORIZMA, kot odpor proti racionalističnemu prepričanju razsvetljencev v nespremenljivo človekovo naravo in o naravni pravici človeka, da je srečen. Pojavi se novo razumevanje- svet je gibljiv in spremenljiv. Idejo o večni človekovi naravi zamenja ideja o spremenljivosti človeka in njegovega ustvarjanja v zgodovini. V tem času se zgodovina zelo razvije in se oblikuje kot znanost s svojo sistematično tehniko raziskovanja. Še vedno pa je pod močnim vplivom vladajoče ideologije.

HERDER (1744-1803) velja za utemeljitelja filozofije zgodovine. Goji jo kot posebno disciplino in ji doda razvojno genetski vidik. Razume, da ima vsako zgodovinsko obdobje svoj pomen. Vsak zgodovinski problem je mogoče razumeti v kontekstu časa in prostora. Temeljne zgodovinske sile so v naravi in v tistih lastnostih, ki jih je človeku vdihnila Božja narava (sila). Zgodovinski tok se uresničuje v podobi različnih, posameznih narodov. Raznolikost prostora (etnična razlika) ima svoj smisel (zgodovinski razvoj kot delo neke skupine, strukture in (ne)posameznika). Vsak narod, etnična skupina sodeluje v skupnem naporu človeštva. Vsak narod poskuša videti v dejanskih razsežnostih. Herder je bil zlasti v 20. stol. močno potisnjen ob rob. S svojo teorijo, da ima vsak narod svojo posebno naravo, je izgubil na popularnosti. Narod je temeljni zgodovinski okvir, ki od zunanjih sil opredeljuje svoje etnične lastnosti. Vsak narod zasluži pozornost zgodovinske analitike in ima pravico do eksistence (obstoja). Herder's to teorijo pomeni možnost nacionalnim gibanjem. (začetnik modernega nacionalizma)

KANT Immanuel (1724-1804) (ideja o zgodovinskem gibanju) je zgodovino opredelil kot proces, ki vodi h kulturi in svobodi človeka. Poudari, da je spoznanje in pričevanje o preteklosti potrebno združiti s spoznavanjem, da se človeštvo ves spreminja. Človeštvo se ves čas spreminja, stalno se giblje → gibalo družbe. Kant smatra, da je osnovni predmet zgodovinskega raziskovanja država, ki uspe združiti nacionalne interese človeka. Kant je v 19. stoletju pozabljen pomeni pa most h Heglu.

HEGEL Georg Friedrich (1770-1831) ga je dopolnil: zgodovina je uresničevanje svetovnega duha preko stopenj dialektike. Hegel je prepričan, da se zgodovina uresničuje v zgodovini naroda (zgodovinski tok se uresničuje v državi in zavesti o svobodi). Vsako obdobje predstavlja logično stopnjo. Zgodovina je zanj proces, ki napreduje in proces, ki je uresničevanje svetovnega duha. V skladu z realnostjo nemškega prostora je videl idealen

sistem v monarhični ureditvi – povezanost religije, umetnosti, znanosti... Temelj človeštva je nastanek države, temelj zgodovinske analize mora biti analiza države, njenih pravnih oblik. Pomembno je raziskovanje narodov, ki so imeli državo in vojsko, ostali narodi niso aktualni. → delitev med zgodovinske in nezgodovinske narode se vleče še v 20. stoletje.

NEMŠKA ROMANTIČNA HISTORIOGRAFIJA:

Romantični okvir: spor med meščanstvom in zagovorniki fevdalizma

Nemška romantika je bila odgovor na francosko revolucijo, pomenila je odpor proti meščanstvu, beg v svet čustev ter ohranjanje fevdalne tradicije. Zgodovina naj bi bila miren proces brez reform in revolucij. Zgodovinopisje se ponovno spreminja v književno zvrst. Preteklost je razumljena kot nekaj poetičnega, eksotičnega, izgine kritičen duh.

Zanimanje za zgodovino se je povečalo pod vplivi nemške romantike: težnja po izgrajevanju mitov, legend. Zgodovina v 19. stoletju pod vplivom romantike postaja močan element nacionalne potrditve (v nemškem in slovanskem prostoru). Negativna plat: utemeljevanje superiornosti, zgodovinsko izpričevanje državitvornosti.

Romantična historiografija doseže vrh med 20-40 leti 19. stoletja. V prvi polovici 19. stoletja se razvije zgodovinski roman (SCOTT).

ZNANSTVENA HISTORIOGRAFIJA:

Nastanek nemške romantične klasične idealistične zgodovinske šole, ki je pod vplivom nemške kritične filozofije – poskuša združiti pozitivno tradicijo. (Ranke, Neibuhr).

Predstavnik klasične idealistične šole, ki skuša združiti pozitivno tradicijo. Pod vplivom somišljenikov: sprejeti je treba politične in družbene dogodke v razvoju. Zgodovina se je izločila iz književnosti in filozofije, zgodovinopisje se je ilustriralo kot veda, ki poskuša spoznanju o zgodovini črpati iz metod:

Združitev erudicije in filozofske analize lahko razumemo kot posledico genetična historica novega historijskega razumevanja romantizma.

NEIBUHR (1778-1831) poskuša privlačen način pisanja združiti z zbiranjem kritičnih virov. (kritični postopek erudicije). Njegovo delo je usmerjeno predvsem k rimski zgodovini. Rim je zanj idealna država. Preverjal je podatke rimskih letopisov (Livij) in dokazal falzifikate.

To tradicijo je nadaljeval RANKE (1795-1886). (Historija normanskih in germanskih narodov). V prvi pol. 19. stol. je postavil temeljne norme modernega zgodovinopisja (kritičnega) – 1824. V drugi knjigi je zavrzel romantično

Humbolt

zgodovinsko pisanje. Zgodovinar mora pisati zgodovino tako kot se je zgodila (poskušal je povedati kako naj zgodovinar piše o preteklosti.) Na osnovi kritičnega pretresa virov je mogoče objektivno pisati o preteklosti. Kljub temu je čutili vplive hegeljanske filozofije. Zanima ga zgodovina elite in zg. narodov, politična, vojaška zgodovina. Gospodarska in kulturna zgodovina se na nemških univerzah razvijata kot samostojni panogi (opisal je Srbe kot edini zgodovinski slovanski narod). Ranke je zavračal misel, da je zgodovina uresničevanje svetovnega duha. Zunanje politika ima primat nad notranjo. Določena politična ureditev se ne more prenašati iz ene države na drugo, zaradi lastne duhovne biti vsake države. Vsak zgodovinar mora resnico poiskati v obdobju samem. Namen zgodovinarja zavisi od njegovega zornega kota. Ranke je opredelil odnos do zgodovine.

NEMŠKO IDEALISTIČNO ZGODOVINOPISJE V DRUGI POLOVICI 19. STOLETJA:

Nemški zgodovinarji se v 19. stoletju usmerijo k državi in vsako zgodovinsko obdobje so razlagali iz samega obdobja. Akademsko zgodovinsko pisanje je podvrženo kritiki historicizma.

Nemški filozof NIETZSCHE (1844-1900) (kritika) prekine tok historicizma. Pod vplivom MAKSA WEBRA se začne zgodovina usmerjati h politiki in gospodarstvu,

Zgodovina 2. pol. 19. stol. v Nemčiji vpliva na nacionalizem in nemško ekspanzijo.

MOMMSEN, Theodor (1817-1903) subjektivni pristop k zgodovini, izvrsten stilist, pisec o Rimu. (Zbirka letinskih napisov, Rimska zgodovina)

BURCKHARDT Jacob (1818-1897) predmet zgodovina mora biti tudi raziskovanje kulturne in duhovne zgodovine, ne samo politike in gospodarstva. (razvije kulturno historijo) predmet raziskovanja → tipično in PARADIGMA relativno trajno. NAČELNO STALIŠČE O TEM KAKO PREDJAMO ZG. DOGMA

HISTORIZEM: zgodovinska veda o spremembah v prostoru in času

HISTORICIZEM: vsako objektivno poznavanje preteklosti, nastopi proti pozitivizmu

LAMPRECHT

POZITIVISTIČNO ZGODOVINOPISJE V FRANCIJI V 19. STOLETJU:

Francoska revolucija je bila v zavesti Francozov ne le politični, pač pa tudi globok družbeni in duhovni preobrat. Francosko zgodovinsko pisanje se razvija

pod vtisom polemik, kak na je bila prava narava francoske revolucije, na drugi strani pa vtis pozitivizma. Bolj se usmerjajo k družbenim problemom.

Po francoski revoluciji se je razvila se je razvila francoska liberalna zgodovinarska šola. Liberarni zgodovinarji so bili politiki in publicisti, ki so branili oblast bogate buržoazije in si prizadevali z zgodovinskimi argumenti dokončno pobiti fevdalizem. Zgodovina je bila izrazito pragmatična. Ukvarjanje z bojem med buržoazijo in plemstvom. Opustitev svetovne zgodovine in preusmeritev pozornosti k državam. (zgled angleški parlamentarizem). Zgodovinske spremembe so izvajali s pomočjo glasovanja v parlamentu ali s pomočjo zakonskih predlogov političnih strank. Niso upoštevali širših slojev družbe, ki niso imeli zastopnikov v parlamentu. V liberarnem zgodovinopisju se vidi tudi pečat romantike-zgodovinarji so bili odlični pisci (mnogi so si prizadevali doseči le estetski užitek)

Zgodovinopisje je služilo politični borbi konservativnih torijcev in liberarnih vigovcev. Torijci so bili proti političnim in družbenim spremembam in reformam, ki bi se dotaknile oblasti lordov in bogate buržoazije. Bali so se, da bi te reforme izzvale revolucije. Vigovci so poskušali opravičiti te reforme v korist meščanstva. Tudi oni so bili nasprotniki velikih sprememb, ker so se bali večjega gibanja širših slojev.

~~AUGUSTE COMTE~~ (1798-1857), bil je tajnik utopista Saint-Simona, skušal formulirati znanost o družbi (socialna fizika, sociologija). Opredeliti želi osnove družbene znanosti. Naloga znanosti: proučevanje družbe in temeljnih značilnosti človekovega razvoja. Sociologija naj bi bila pozitivna znanstvena veda, ki proučuje družbene zakone. Ta veda ima dva dela: proučuje družbeno statiko (statične zakone družbe, se ne spreminja) in družbeno dinamiko (se spreminja). Zgodovina naj bi bila pomožna veda sociologije. Comte je bil prepričan, da sociologija lahko ugotovi preteklo in prihodnje razvojne težnje. Zgodovina je tu samo en del. pozitivizem ima velik pomen za historiografijo 19. stoletja. Na racionalni način usmerja pogled na svet – ni razlike med dejstvom in bistvom. Človek postavlja družbene zakone. Comte podcenjuje zgodovino. Utemeljitelj sociologije.

Temeljna dela v prvi polovici 19. stoletja so usmerjena k vprašanju o francoski revoluciji. Meščanstvo se čuti potisnjeno v stran. Racionalni pogled na svet omogoči človeku, da lahko spozna družbene zakone v svetu → sistematizacija pozitivnih izkušenj

Stereotip francoske revolucije (buržoazna revolucija) – meščanstvo in plemstvo, ki tudi zmaga. Po letu 1830 pride liberalno meščanstvo na oblast-zmaga meščanstva.

čevanje
družbe in
ljnih
čilnosti
razvoja

na racionalni način usmerja pogled na svet

ALEXIS DE TOCQUEVILLE [To'vil] (1805-1859) konservativen, a pomemben socialni meslec. Bil je pod vplivom Voltaira in Herderja. Naloga zgodovine je proučevanje celotne družbe. Proučeval je herderjanski duh naroda. Družbeno organizacijo mora proučevati zgodovina. Napisal je dve deli: Demokracija v ZDA: obstajajo noraalnovrednostne norme, da lahko demokratične norme delujejo. Dokazal je, da je francoska revolucija pravzaprav dokončala proces, ki je bil na različne načine že prej v teku ter da stari režim ni trajno stanje, temveč se neprestano menja.

Drugo delo je posvečeno času pred francosko revolucijo (v delu pokaže, da revolucija ni spremenila ničesar razen politične scene (spremenile so se le elite). Revolucija je izrazito politična institucija, izrazito površinska. Bil je prvi, ki je problematiziral vlogo meščanstva v francoski revoluciji. Meščanstvo je začelo revolucijo, izoblikovalo pa se je šele v revoluciji, saj je bilo na začetku prešibko, da bi revolucijo sploh vzbudilo.

MICHELET, Jules (1798-1874) poudarja, da je treba zajeti zgodovino v celoti. On se odloči zajeti francoskega človeka v celoti. Bil je arhivar. Skušal rekonstruirati življenje tako kmeta, kot meščana (vse sloje družbe). Glasno je kritiziral sodobnike, češ da nimajo poslušna, saj ostajajo na površju, pod vplivom političnih bojev in ideologij. Zgodovina mora biti vse ali nič. Michelet tega koncepta ni uspel uresničiti, a je v šestih delih francoske zgodovine pokazal pot, ki je nujna za zgodovinarja in se je v zgodovinopisju uveljavila po letu 1919.

LENAU [Ten] (1808-1893) v 70-ih in 80-ih letih napiše knjigo o francoski revoluciji, v kateri pokaže ve njenomasilje. Globalni pogled v zgodovini v Evropi se začne s razvojem sociologije, psihoanalize. Po letih 1900 stopa v ospredje francosko zgodovinopisje.

HENRI BERR ugotavlja, da mora zgodovina zajeti družbeno, gospodarsko, nacionalno različko prostora in vse to sistematično urediti. V zavest pride, da je treba odnos do zgodovine spremeniti. To se zgodi s prvo svetovno vojno.

HUZINGO 1919, Jesen srednjega veka v 20.ih in 30.ih letih se uveljavi pri zgodovini v šolah nov pogled in sicer zgodovino mora zanimati vse, kar se tiče preteklosti.

POZITIVIZEM je v 19. stoletju postopoma rušil tradicionalni metafizični pogled na svet in se mu zoperstavil s prepričanjem, da je svet urejena celota v katerem vladajo matematični zakoni. S pomočjo naravoslovno znanstvenih metod se lahko pojasnijo fizične in družbene resnice.

učevanje
otne
užbe
užbeno
učuje
xlovina

blematiziral

ščanstvo

uciji

• zgod
kot celota
• človek
kot celota

• narije
revolucije
• globalni
pogled

MARXOVA TEORIJA ZGODOVINE

Marxizem je obrnil pogled družbe k gospodarstvu in s tem razširil pogled na zgodovino. Za Marxa in ostale marksiste je zgodovina enovit proces človekovega bivanja v svetu. Osnova človekove dejavnosti je materialna proizvodnja ali produkcija. Družbo oz. zgodovino se deli na zgodovinska obdobja (družbeno ekonomske formacije). Ta delitev ni utemeljena (način produkcije) in je posledica Stalinove organizacije. proizvodnja
delitev zgodovinskih obdobja

MARX in ENGELS nista ustvarila nekega zaključenega teoretskega sistema. Njuna dela so podrejena spreminjanju, prav tako njune ideje. V nasprotju s Heglom pokazeta, da zgodovina ni nekaj kar bi se dogajalo izven človeka, ampak je rezultat človekovega dela. Marx je pokazal možnost razdelitve zgodovine: Teorija o človekovem delu, proizvodni dejavnosti ne izključuje pomena duhovnih in kulturnih elementov.

Zgodovina je po mnenju Marxa in Engelsa proces učlovečevanja duha človeka, ki poskuša zadovoljiti svoje potrebe. Na to vpliva več faktorjev: stopnja razvoja, duhovno-kulturni in geografski položaj. Zgodovina ni linearen proces, ki pozna vračanje nazaj. Glavna gonilna sila je človek. Marx je verjel, da je mogoče iz zgodovine potegniti določene zakonitosti, ki jih je potrebno znova razlagati. Razvil je določeno teorijo zgodovine, ni pa pisal zgodovinskih knjig. (kako naj pišemo zgodovino). Problem Marxove in Engelsove teorije: zgodovina ima centralno mesto, človeka in človeško družbo je moč spoznati skozi zgodovino in iz časa, v katerem živi. Ni jo moč eksperimentirati, poskuša družbo in svet razumeti v najširšem možnem razponu. Usmerjala sta se k zgodovini kot celoti. Temeljna teza: Zgodovina je ena sama in je ni moč deliti v posamezna obdobja. V tem smislu je napačno politično mišljenje 1986-1970, da se zgodovina usmerja k novejši, sodobni zgodovini. Pretirano zoženje zgodovine na sodobno, je daleč od Marxovega pogleda na zgodovino. V tem smislu je za M. in E. zgodovina enovit proces človekovega bivanja, spopadanja z naravo in boj za preživetje (materialna produkcija). zakonitos
zgod.

Materialna proizvodnja je gibalo vsega. Marx ni upošteval duhovnega vidika človeka. Njegovi posamezni teksti so izrazito pragmatični. Marx in Engels nista ustvarila celovitega sistema, ki bi odgovoril na vsa vprašanja (podobno kot Heglov). Na eni strani so dela podvržena spreminjanju, po drugi strani pa ostajata na hegeljanski duhovnosti. V nasprotju s Heglom sta pokazala, da zgodovina ni nekaj izven človeka, ampak proizvod človekovega dela. To je nujno najbolj humanistično sporočilo njunega mnenja o zgodovini. Marxova teorija nima značaja zaključenega sistema. Marx je nemški družbi nakazal možnost razdelitve zgodovine. Periodizacije pa ni

možno zasnovati le na ekonomsko družboslovnih procesih (kriterijih, ki so gibalno zgodovine, vendar ta teorija ne izključuje pomena duhovnih in kulturne dejavnosti – baza in družbena nadstavba sta poznejši izum).

Iz zgodovine je moč potegniti zakonitosti, ki pa se spreminjajo in niso mižne ter enake za ves svet. Marksizem premakne pogled na svet, družba kot celota. Ta ideja je pomenila ne le proučevanje politične in socialne plati družbe, ampak družbe kot celote... zgodovina mora zajeti družbo kot totaliteto. To pripelje k sodobnemu antropološkemu pogledu na zgodovino (duhovno-kulturni pogled). Začeti je treba pri duhu in ugotoviti, kaj mora človek storiti, da preživi v nekem obdobju.

Kakšno je Marksovo gledanje na zakonitosti zgodovine? Zgodovina se ne ponavlja, v zgodovini naj bi veljali neki zakoni, ki so večni.

Razredni boj, ta misel se pri Marxu pojavlja v političnih tekstih. Teza o političnih bojih ni izrazito Marxova, ampak o tem govorijo že utopisti. Danes je jasno, da je vsakokratna družba veliko bolj zapletena (se je ne da ločiti na dva razreda). Teza o razrednem boju je bila presežena že znotraj Marxovih misli. Marxova teorija je pomenila pobude, ki so v 19. in 20. stoletju spodbujale k bolj globalnem gledanju – WEBER (pomen, kajti marksističnega zgodovinopisja ni)

ZGODOVINOPISJE 20. STOLETJA :

FRANCOSKI STRUKTURALIZEM :

V akademskem zgodovinopisju se uveljavi model zgodovinopisja, ki sledi nemški klasični filozofiji. Zgodovinopisje od l. 1900 je pod močnim pritiskom povsod v Evropi, po 1. svetovni vojni pa je ta pritisk še močnejši. Pojavi se vprašanje, zakaj sploh študirati zgodovino. Iskanje novih konceptov se v Franciji začne z BERROM.

L. FEBRE (1878-1956) obrne se h tedaj modernim konceptom geografije. Naravno geografsko okolje je osnova, na kateri se človek z družbo razvija. Razširi predstavo o tem, kaj naj bi zgodovinar sploh počel: odkrival preteklost, procese in jih razložil v relaciji s časom, v katerem živi. Ta njegova koncepcija zgodovine predpostavlja zgodovini izrazito aktivno vlogo pri predstavitvi ustravjalne naloge. Po letu 1960 prodor na univerze. Po letu 1945 se odprt koncept uveljavi v svetu.

Človeka in družbe ni mogoče obravnavati ločeno od prostora, v katerem živita in se oblikujeta.

M. BLOCH (1886-1944) s knjigo fevdalna družba se obrne k dejanskemu proučevanju sveta. K raziskovanju je pritegnil tudi arheologe. Tej koncepciji

! → aktivna vloga

sledita tudi nemško in britansko zgodovinopisje. Dokazal, da je predmet zgodovinskega zanimanja tudi tisto kar traja, kar odbobje podeduje od obdobja, kar se v kmetijskem razvoju in življenju nadaljuje iz antike v srednji vek itd.

Fevbre in Bloch ustanovita časopis *ANNALI*. Iz glavno idejo prekoračiti meje discipline in se podati na pohod na druga področja.

STOPNJE V ZGODOVINOPISJU:

- **NARATIVNA SMER:** pripovedno, deskriptivno, grška historiografija je deloma opisovala dogodke, ne da bi raziskala njihove notranje povezave in vzroke (odgovarja na 'Kaj se je zgodilo')
- **PRAGMATIČNA SMER:** poučno, ljudje naj bi se nekaj naučili iz preteklosti v praktične namene, iskanje vzročne povezave, spoznavanje ljudske dejavnosti. Obstaja še danes kot opravičevanje mitov in ideologije.
- **ERUDICIJSKA SMER:** kritično zbiranje in ugotavljanje dejstev, iznajde tehnične postopke za ugotavljanje dejstev. v 19. stoletju se je iz erudicije in pragmatične smeri razvilo.
- **GENETIČNO ZGODOVINOPISJE**, (zgodovine izven arhiva ni, te zgodovine ne zanima struktura družbe-to se uveljavi šele po 2. svetovni vojni) ugotavlja nastanek dogodkov, vzroke in povezuje dogodke v časovnem zaporedju in zanesljivo ugotavlja dogodke. (Kako in zakaj). Danes se erudicija in genetična smer imenuje TRADICIONALNA HISTORIJA, ki hoče odkriti in raziskati posamezne zgodovinske dogodke, njihov nastanek in smer ter njihovo povezovanje v kontinuiteto. To zgodovinopisje se je razvilo se je v dve smeri.
- **IDEALISTIČNI HISTORICIZEM:** zgodovina je veda o posameznem dogodku, ki ga sicer povezuje z nekim drugim dogodkom v verigi, vendar ga oddaljuje od družbenih struktur, katerih sestavni del je. Vključuje politiko, vojne, diplomacijo; osnova je kritična analiza virov in kritična izdaja virov, gibal zgodovinskega razvoja glede politike išče pri velikih osebnostih
- **POZITIVIZEM:** skuša širiti predmet zgodovine proučevanja tudi na druge panoge (kultura, religija) vendar se ne spušča v bit problema. Njen opisni karakter jo je privedel do tega, da je postala dogodkovna.

V začetku našega štetja je bila francoska historiografija pretežno pozitivistično usmerjena. S pretresanjem klasičnih pisanih virov je ugotavljala predvsem dejstva iz politične zgodovine in jih opisovala, ne da bi

jo pritegovala globalna analiza vzrokov razvoja, gospodarstvo, družba, kultura so nstopali kot shematični dodatek politični zgodovini. Pri tem je značilno, da je bilo zgodovinopisje v Franciji tedaj bistveno nižje kvalitete, kot istočasno na nemškem. Tipično je tudi, da je bilo dobro razvito raziskovanje zgodovinskih idej, a pretežno v okvirih literarne zgodovine.

Izjemen razvoj naravoslovnih, tehničnih in novih družbenih znanosti zlasti sociologije in psihologije v 19. stoletju in začetku 20. stoletja je pozitivistično konceptijo spodkopal, do neke mere je temu pripomogel tudi vpliv marksistične filozofije.

L. 1929 sta BLOCH in FEBVRE s strasbuorške univerze ustanovila revijo *ANNALES*, da bi pospeševala raziskovanje gospodarske in družbene zgodovine ter interdisciplinarno povezovanje z drugimi, predvsem družboslovno-humanističnimi vedami. T.i. : duh Analov ali *NOVA ZGODOVINA* = nova konceptija zgodovinopisja s predrugačeno metodologijo raziskovanja, se je širil sprva le prek revije, po vojni pa tudi iz drugih žarišč, predvsem univerzitetnih.

~~Kaj je NOVA ZGODOVINA?~~

Temeljen je drugačen odnos do preteklosti, ki poudarja v smislu FEBVROVEGA reka 'obstoja le zgodovina sedanjosti', da predmeta zgodovinska znanost ne opredeljujejo zgolj ohranjeni viri, ampak v vsaj tolikšni meri tudi zgodovinar sam in njegova vpetost v čas, v katerem živi.

Za analiste je značilno prepričanje, da za kvaliteto raziskave niso pomembni le kvalitetni ohranjeni viri (pri tem pride do razširitve virov: vse kar je iz nekega preteklega obdobja ohranjeno), marveč tudi kvalitetna vprašanja, ki jih raziskovalec postavlja. Analisti neprestano pretresajo in dopolnjujejo metodologijo, z njo vedno na novo analizirajo že znane vire in pritegujejo nove, doslej zanemarjene, hkrati pa se vseskozi oplajajo z metodami drugih znanosti in z njihovimi rezultati.

Politični zgodovino sta BLOCH in FEBVRE zapostavljala, kar je bila reakcija na precenjeno vlogo vladajočega razreda in političnega sistema v pozitivističnem zgodovinopisju.

Smer francoskega zgodovinopisja dejansko zasluži ime *NOVA ZGODOVINA* - nastaja neka nova znanost o preteklosti, ki sintetizira metodologijo posameznih znanstvenih panog in si prilašča tudi njihove predmete raziskovanja. (→ nevarnost, da izgubi lastno identiteto)

~~VLOGA HISTORIJE~~ je, da v svetu s historijsko zavestjo, s poročanjem o lastnostih najrazličnejših zgodovinskih struktur pomaga razložiti sodobno

stvarnost. Zgodovinarju mora biti jasno, da se ne ukvarja z mrtvimi dogodki, ki so poniknili v preteklost, kajti mrtvi so le pri družbah brez historijskega mišljenja. Kot nas uči zgodovinska izkušnja Evrope, niti država, niti drugi dejavniki ne morajo odigrati tako pomembne vloge pri ustvarjanju modernih nacij, kot zavest o skupni zgodovini.

V arhaičnih, primitivnih družbah človeške dejavnosti ne usmerja spoznanje o stvarnosti, ki se menja, temveč vpliv togih, konzervativnih, večinoma religioznih, nadčasovnih sistemov. Cilj njihovega življenja je, da ohranijo in učvrstijo svoj družbeni sistem. Od tu izhaja nespremenljivost družb brez historijske zavesti.

MIT⁴— vsebuje fabulo iz preteklosti, ki jo polni s težnjami in željami sodobnega trenutka. Vsebuje elemente historijskega mišljenja vendar je to podvrženo iracionalnem motivu mita. Z njim se pogosto manipulira, kot z zgodovinsko resnico.

HISTOGRAFSKA PARADIGMA:

Način kako zgodovinopisje neke dobe in prostora zastavlja vprašanja in išče odgovore nanje. Gre za privzemanje, presejanje in odpravljanje teh načinov. Je zelo dinamična metoda. Po drugi strani, pa gre tudi za to, kako zgodovinopisje sprejema koncepte drugih družboslovnih znanosti. Gre za prepletanje pobud, modelov in rešitev med različnimi družboslovnimi znanostmi.

Paradigma vpliva na zgodovinopisje in tudi sam zgodovinar je tisti, ki jo oblikuje. Paradigma vpliva na vir.

Paradigma: na kakšen način zgodovinar sprašuje, kakšne odgovore dobi. .

Sprememba paradigme pripelje do novega stanja v zgodovinopisju.

Npr. Žensko kajenje:

Vladimir Levec : objavil je vir—zapuščinski inventar (popis imetja umrle osebe) gospostva Smlednik (?) : baronica je imela srebrno tobačnico → Levec pravi, da je bila častilka, celo v višjih krogih razžirjenega njuhanja.

Josip Montuani : l. 1909 (10 let pozneje) ima obširnejši komentar : kulturna zgodovina črpa iz zapuščinskega inventarja.

Sergij Vil'an: 60. leta — iz zapuščinskega inventarja lahko vidiš, kakšen kapital so imeli v neki rodbini.

90. leta : sodobne raziskave inventarja, podprte z modernimi metodami in tehničnimi pripomočki ..histografske raziskave usmerja k tihim, rutinskim, vsakdanjim strukturam

S temi premiki v paradigmi vir postane na novo vrednoten, pojavljajo se nova vprašanja.

Npr.: danes pravimo sicialna elita (in ne visoki krogi)... modulacija znakov in pošiljanje znakov (semiotika, sociologija)

Rezultat: zgodovinar na nek način rekonstruira preteklost. !

Preteklost ima dva pomena: × kot veda (historia rerum gestarum)

× kot realna preteklost (res gestae)

Paradigma vpliva na to, kaj bo kdaj v nekem obdobju zgodovinar našel v virih: npr. MATIČNE KNJIGE kot vir se že dolgo uporabljajo geneološke tabele (že v 18. stol., izdelovali so jih plemiči, za npr. 5 generacij, da je dobil neko službo). Danes se iz njih ugotavlja število prebivalcev, rojstev, rodnost, spol, datum spočetja (živiljske cikle).

ZGODOVIN(A) (Res gestae): → KOT REALNA PRETEKLO

- je pretekla stvarnost
- stvarni in materialni pojem, ki označuje predmet raziskav zgodovinarjev
- je pretekli pojav, ki ga ustvarijo posamezniki ali skupine (konkretno: zg. Ljubljane, sr. veka)

HISTORIJA (Historia rerum gestarum): → KOT VEDA

- vsako ukvarjanje s preteklostjo
- širše: način s katerim človek spoznava svet s pomočjo spominov, tradicije, mitov in posameznih nepreverjenih in nekontroliranih znanj iz dejanske preteklosti, zgodovine
- ožje: je znanost, posebna oblika spoznanja sveta s pomočjo znanstevne rekonstrukcije zgodovinskih dogodkov in pojavov.
- Kot znanost, v ožjem smislu ima še da različna pomena: (označuje postopek raziskovanja in rekonstrukcije preteklih dejstev, torej delo zgodovinarjev; rezultate raziskovanj: v obliki trditve zgodovinarja o preteklosti → pri slednjem se uporablja tudi pojem historiografija)

GRŠKA HISTORIOGRAFIJA:

- Hekataios
- Herodot
- Tukidid
- Helanikos
- Ksenofont
- Polibij

RIMSKA HISTORIOGRAFIJA:

- Marko Porcij Katon
- Gaj Salustij Krisp
- Gaj Julij Cezar
- Tit Livij
- Kornelij Tacit
- Josip Flavij
- Plutarh
- Gaj Svetonius Trankvil
- Apijan
- Lukan (Lucanus)
- Amijan Marcelin

SREDNJEVEŠKA HISTORIOGRAFIJA

3. ŽGODOVINOPISJE LATINSKEGA ŽAHODA:

- Euzebij
- sv. Avgustin
- Orozij
- Izidor iz Seville
- Beda Venerabilis (Častitljivi)
- Oton iz Freisinga
- Vilani, Einhard, Svetonij, Santonini, ...
- Enej Silvij Piccolominij - papež Pij II.

↳ ZGODOVINOPISJE GRŠKEGA VZHODA - BIZANC:

- Prokopij iz Cezarije
- Konstantin VII. Porfirogenet
- Mihael Psel
- Ana Komner

↳ ZGODOVINOPISJE ARABSKEGA SVETA:

- Ibn Khaldun

HUMANISTIČNA HISTORIOGRAFIJA

↳ ITALIJA: → Leonardo Bruni (y)

→ Flavij Biondo (a)

→ Lorenzo Valla

→ Nicolo Machiavelli

→ Erazem Rotterdamski?

→ Guiccardini

↳ FRANCIJA: → Jean Bodin

* Jean Bolland (kritično izdajanje virov ERUDITSKE H.)

↳ HRVAŠKA: → Matija Vlačić

↳ NEMČIJA: → Martin Luther

RAZSVETLJENSKA HISTORIOGRAFIJA:

→ Rene Descartes

→ Francois Voltaire

→ Wilhelm Leibnitz

→ Edward Gibbon (kritično)

→ David Hume

→ Charles de secondat Montesquieu (poln. 3. in 4. 1749)

→ Giambattista Vico (italijanski filozof) 1725

- Arnold Heeren
- Jostus Möser
- Johann-Joachim Winckelmann
- Jean-Jacques Rousseau
- Friedrich Schiller
- Anton Tomaz Linhart
- Vasilij Nikitič Tatiščev
- Nikolaj Mihajlovič Karamazin

NEMŠKA IDEALISTIČNA HISTORIOGRAFIJA (tradicionalna):

1. pol.
19. st.

- Johann Gottfried Herder
- Immanuel Kant
- Georg Wilhelm Friedrich Hegel
- Wilhelm Humboldt
- Johann Gottlieb Fichte

NEMŠKA ROMANTIČNA HISTORIOGRAFIJA:

- Walter Scott

LIBERALNA in ROMANTIČNA HISTORIOGRAFIJA:

Ⓧ FRANCIJA: → Augustin Thierry

→ François Guizot

→ François Mignet + Adolphe Thiers

→ Jules Michelet

Ⓧ ANGLIJA: → Thomas Babington Macaulay

→ Thomas Carlyle

→ Frederic Maitland

→ John Elliott

John Jacob

John

John

ZGODOVINSKA ERUDICIJA in GENETIČNA ZGODOVINA:

- Berthold Georg Niebuhr
- Leopold Ranke

NEMŠKA IDEALISTIČNA HISTORIOGRAFIJA v 2. pol. 19. st.!

- Johann Gustav Droysen
- Heinrich von Sybel
- Julius von Ficke
- Heinrich von Treitschke
- Theodor Mommsen
- Jacob Burckhardt (švicar)

POZITIVISTIČNA HISTORIOGRAFIJA:

- Alexis de Tocqueville
- Numa Denis Fustel de Coulanges
- Auguste Comte
- Henry Thomas Buckle
- Hippolyte Taine
- Jules Michelet
- Henri Berr
- Huxingor

KARL MARX in FRIEDERICH ENGELS

SOCIALISTIČNA HISTORIOGRAFIJA v 19. st.:

- August Bebel
- Karl Kautsky
- Franz Mehring

- Edvard Bernstein
- Heinrich Cunow
- Werner Sombart
- Jean Jaures
- Beatrice + Sidney Webb

TRADICIONALNO ZGODOVINOPISJE 20. ST.:

- Ernst Bernheim
- Marles Langlois
- Marles Seignobos
- Wilhelm Dilthey
- Wilhelm Windelband } NEOKANTSKA
- Heinrich Rickert } FILOZOFA
- Aleksij Jelačić
- Max Weber

NEMŠKA HISTORIOGRAFIJA OD NACIZMA DO DVEH NEM. DRŽAV:

- Oswald Spengler
- F. Meineck
- Heinrich von Srbik
- Gerhard Ritter
- Fritz Fischer

ZGODOVINOPISJE V VELIKI BRITANIJi in v ZDA:

- William Stubbs
- Richard Green
- Frederic William Maitland
- John Emerich Acton

→ Lewis Naimer

→ Toynbeen

→ Georptrej R. Elton

→ Alan J. P. Taylor

→ John H. Clapham

→ Georg Kitson Clark

→ Eric J. Hobsbawm

→ Edward Thompson

→ George Bancroft

→ Frederick Jackson Turner

→ Charles Beard

→ Carl Becker

→ James Harvey Robinson

V.B.

ZDA

FRANCOSKA STRUKTURALNA HISTORIOGRAFIJA:

→ Henri Pirenne

→ Marc Bloch

→ Lucien Feburea (fevbre)

→ George Lefebure

→ Fernand Braudel

→ Pierre Renouvin

→ Raimond Aron

→ Henri Irennee Marrou

SOVJETSKA HISTORIOGRAFIJA:

→ Mihail Nikolajevič Pokrovski

SLOVENSKA HISTORIOGRAFIJA:

- Martin Baučer
- Marko Pohlin
- Anton Tomaž Linhart
- Janez Trdina
- Anton Koblar
- Franc Kos

RUSKO ŽGODOVINOPISJE DO OKTOBRske REVOLUCIJE:

- Sergej Mihajlovič Solovjov
- Vasilij Osipovič Ključevski
- Pavel N. Miljukov
- Nikolaj Ivanovič Karjejev
- M.M. Kovalevski
- Evgenij Viktorovič Tarle
- Visarion Grigorijevič Bjelinski
- Aleksander Ivanovič Hercen
- Nikolaj Černiševski
- Nikolaj Aleksandrovič Dobroljubov
- Georgij Valentinovič Plehanov
- Vladimir Iljič Lenin